СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 5.44, 20.43, 14.59;
Віцебск — 5.30, 20.38, 15.08;
Магілёў — 5.34, 20.32, 14.58;
Гомель — 5.37, 20.23, 14.46;
Гродна — 6.02, 20.56, 14.54;
Брэст — 6.06, 20.53, 14.47.

МЕСЯЦ:
Поўня 13 жніўня.

ІМЯНІНЫ:
Першы Спас. Макавеяў, Саламоніі, Елізара

ЗВЯЗДА

14 ЖНІЎНЯ 1992 г.
пятніца, № 161 (21939)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

КІТАЙЦЫ, ЯПОНЦЫ... ХТО НАСТУПНЫ?

ПІНСК. **(С. Шапіра).** Аб'яднанне «Кавальлітмаш» паказала сябе надзейным партнёрам многіх замежных фірм. Таму так ахвотна ідуць на дзелавыя кантакты з пінскімі машынабудаўнікамі прадпрымальнікі ўсё новых і новых краін.

Толькі што адбыўся візіт у Пінск дэлегацыі прамыславікоў і бізнесменаў Кітая. Завяршыўся ён падпісаннем дагавора аб стварэнні сумеснага прадпрыемства. Ужо выконваецца першы заказ кітайскага боку — гэта два комплексы, на базе якіх плануецца пабудаваць завод. Адзін з комплексаў стане своеасаблівым паявым узносам, а за другі абяцана пастаўка вялікай колькасці тавараў народнага спажывання.

А яшчэ праз некалькі дзён у цэхах аб'яднання загучала японская мова. Гэта была азнаямленчая паездка прадстаўнікоў фірмы па вытворчасці кавальскіх молатаў і сумеснай камерцыйнай фірмы «Нісо Іван». Госці засталіся задаволенымі ўбачаным. Цяпер рыхтуюцца праекты супрацоўніцтва.

ЦІ ДАПАМОЖА ГЭТА МАЛАДЫМ?

БАБРУЙСК **(А. Дук).** Гарсавет, абмеркаваўшы праблемы мясцовай моладзі, зрабіў значны крок для вырашэння яе праблем. Кожнае прадпрыемства горада абавязана цяпер стварыць пэўную колькасць вакантных месц для прыёму на работу або працоўнага навучання маладых бабруйчан, накіраваных службай занятасці. Калі ж якое-небудзь прадпрыемства не выканае гэтага патрабавання, з яго спаганяецца штраф у памеры гадавога заробку рабочага прадпрыемства.

УСПОМНІМ ПРА ЛАПЦІ?

НАВАГРУДАК. **(В. Пятровіч).** Дырэкцыя фабрыкі па пашыву і рамонту абутку аб'явіла аб закрыцці ў горадзе ўсіх майстэрань па рамонту абутку. Прычына —стратнасць гэтых прадпрыемстваў толькі з пачатку года склала 80 тысяч рублёў. Вядома, гэта самы кароткі для фабрыкі шлях, каб паправіць уласнае фінансавае становішча. А як быць гараджанам — хто падумаў пра гэта?

ТЭЛЕГРАМЫ Ў НУМАР

Паважаныя калегі!

Шчыра і сардэчна віншуем вас з нагоды юбілею старэйшай беларускай газеты.

Шчасця, дабрабыту, плённай працы, творчай актыўнасці дзеля Бацькаўшчыны.

КАЛЕКТЫЎ ГАЗЕТЫ «ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА».

***

Сардэчна віншуем Вас, добразычлівых і чулых людзей, якім уласціва пачуццё дабрачыннасці і спачування, з нагоды 75-годдзя выхаду першага нумара «Звязды». Шчыра жадаем Вам і ў далейшым праўдзіва адлюстроўваць жыццё беларускага народа. Здароўя Вам і асабістага шчасця.

Прэзідэнт БелАХРС
У. І. ТРУСЕВІЧ.

Добрымі хлебаробамі вырастуць Іван Яфрэмаў і Павел Кавалёў (на здымку)—лічаць у калгасе «Зара» Буда-Кашалёўскага раёна. Падлеткі ў гэтым годзе закончылі дзевяты клас, і ўжо не першае лета старанна дапамагаюць старэйшым у полі, на збожжатаку. Не засталіся Іван і Павел у баку ад хлебаробскіх клопатаў і цяпер.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА. (БЕЛІНФАРМ).

ХЛЯБОК ДАРАЖЭЕ...

А ўсё-такі народ прадчуе сітуацыю: многія зачасцілі ў хлебныя магазіны. У народзе да таго ж мяркуюць: калі ва ўрадзе падрыхтавалі дабрачынную акцыю (цяпер — гэта нядаўняя разавая дапамога пенсіянерам) — значыць, нешта будзе.
А ўвогуле мяне папрасілі ў адпаведным міністэрстве паўдзельнічаць у падрыхтоўцы грамадскай думкі.
Што і раблю. У бліжэйшыя дні магчыма чарговае павышэнне цэн на хлебабулачныя вырабы. Мяркуецца — у тры разы.
Учора аўтар сустрэўся з міністрам хлебанарыхтовак рэспублікі М. ЯКУШАВЫМ. Вось што ён расказаў.

Наспела неабходнасць выраўнаваць цэны на хлебабулачныя вырабы з акаляючымі рэгіёнамі, абараніць хлебны рынак рэспублікі ад вывазу, а таксама спыніць скармліванне хлеба жывёле. Трэба больш рацыянальна выкарыстоўваць хлеб у сувязі з той сітуацыяй, якая склалася сёлета ў рэспубліцы. Гэта ў першую чаргу недабор ураджаю, кармоў для жывёлы.

На сённяшні дзень у іншых рэспубліках цэны на хлебабулачныя вырабы складаюць ад 9 да 20 і нават больш рублёў за кілаграм. Прычым па інфармацыі, якая маецца, там у хуткім часе яны зноў павінны пайсці ўверх. Цэны рэзка павялічыліся ў іх, а «спажыванне» — у нас: у маі супраць мая леташняга года — на 6 працэнтаў, чэрвені — на 8, ліпені — на 12. Можна меркаваць, хто менавіта спажывае.

А яшчэ міністр назваў лічбы расходавання хлеба ў Мінску, абласных цэнтрах і раёнах — адпаведна 225—230 грамаў на душу насельніцтва, 300—350 і 600 — да кілаграма. Чаму так адрозніваюцца гэтыя лічбы — павінна быць зразумела. Беларусь ніколі не была жытніцай, і мы не можам гэтак разбазарваць хлеб, а потым за валюту шукаць яго з торбай па ўсім свеце.

Трэба таксама ўлічваць, што ў рэспубліцы прыняты новыя закупачныя цэны на збожжа, якое здаецца ў дзяржаўныя рэсурсы. Сярэдняя цана адной тоны — 10,5 тысячы рублёў, што ў 6 разоў вышэй за цэны першага паўгоддзя і ў 37 разоў вышэй мінулага года. Калі зыходзіць з тых закупачных цэн, якія складваюцца цяпер, сярэдні кошт аднаго кілаграма хлебабулачных вырабаў складае 27 рублёў, а цяперашняя сярэдняя рознічная — 4,22. Увогуле ж, каб захаваць цяперашнія цэны на другое паўгоддзе, патрабуецца 13 мільярдаў рублёў датацыі замест прадугледжаных 4.

Гэта што датычыць цэн. Якія віды на нарыхтоўку хлеба, карацей, ці зможам мы яго купіць па якіх бы там ні было цэнах?

Чакаецца, што збяром ураджаю 7 мільёнаў тон у бункернай вазе, пры гэтым адходаў будзе мала, вільготнасць збожжа мінімальная, ураджайнасць цяпер — 30,7 цэнтнера з гектара, ужо сабралі 78 працэнтаў. Раней таксама збіралі 7,5—8 мільёнаў тон. Нашы патрэбнасці — на харчаванне, фураж і іншыя мэты — дзесьці каля 11 мільёнаў. Будзем шукаць. Падпісаны пратакол намераў з Казахстанам на мільён тон, можа,

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ПАСТАНОВА
Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь
АБ НАДЗВЫЧАЙНАЙ ПАЖАРНАЙ АБСТАНОЎЦЫ НА ТЭРЫТОРЫІ РЭСПУБЛІКІ І МЕРАХ ПА ПАПЯРЭДЖАННЮ, ЛАКАЛІЗАЦЫІ І ЛІКВІДАЦЫІ ПАЖАРАЎ У ЛЯСАХ, НА ТАРФЯНІКАХ І СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ УГОДДЗЯХ

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь адзначае, што ў ліпені і першай дэкадзе жніўня гэтага года на тэрыторыі рэспублікі ў сувязі з засухай і невыкананнем насельніцтвам патрабаванняў пажарнай бяспекі ўзнікла да 5 тыс. ачагоў пажараў у лясах, на тарфяніках і сельскагаспадарчых угоддзях на плошчы больш як 6 тыс. гектараў.

Асабліва небяспечная абстаноўка склалася ў Мінскай і Магілёўскай абласцях. У Барысаўскім, Крупскім, Смалявіцкім, Мінскім, Пухавіцкім, Бабруйскім, Быхаўскім, Глускім і Асіповіцкім раёнах пажары распаўсюдзіліся на вялікія плошчы і нанеслі значны матэрыяльны ўрон.

Такое становішча з'явілася вынікам таго, што выканкомы мясцовых Саветаў народных дэпутатаў, кіраўнікі лясгасаў, калгасаў, саўгасаў, іншых прадпрыемстваў і арганізацый не прымаюць дзейсных і рашучых мер да папярэджання і своечасовага тушэння пажараў. Для барацьбы з пажарамі недастаткова прыцягваюцца людскія і тэхнічныя рэсурсы прадпрыемстваў і арганізацый.

Маюць месца шматлікія факты парушэння грамадзянамі рашэнняў выканкомаў мясцовых Саветаў аб забароне на перыяд высокай пажарнай небяспекі наведвання лясоў і ўезду ў іх транспартных сродкаў, неасцярожнага абыходжання з агнём, што прыводзіць да ўзнікнення пажараў.

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Перавесці дзяржаўную сістэму па папярэджанню і дзеяннях у надзвычайных сітуацыях у рэжым надзвычайнага функцыяніравання, для чаго:

ва ўсіх кіруючых органах указанай сістэмы ўстанавіць кругласутачнае дзяжурства адказных службовых асоб, надзеленых адпаведнымі правамі і паўнамоцтвамі;

сілы і сродкі назірання і кантролю за станам навакольнага прыроднага асяроддзя

(Заканчэнне на 3-й стар.).

У Мінску ў штаб-кватэры СНД выпрацаваны парадак дня сустрэчы кіраўнікоў краін Садружнасці ў Бішкеку. Пытанні гаспадарчага заканадаўства і прынцыпы выканання міждзяржаўных рашэнняў прэм'ер-міністры будуць абмяркоўваць на сумесным пасяджэнні з кіраўнікамі дзяржаў. Гаворка пойдзе таксама аб супрацоўніцтве ў складаны асенне-зімовы перыяд, узаемадзеянні ў галіне паштовай і тэлефоннай сувязі. Хутчэй за ўсё зноў не ўдасца разгледзець пытанні падзелу неваеннага флоту былога СССР, а таксама ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы.

***

СЕННЯ ў Мінск прыбываюць удзельнікі Маршу салідарнасці «Жыццё дзеля жыцця». Пасланцоў нацыянальнай італьянскай канфедэрацыі «Міласэрнасць» благаславіў сам папа рымскі. Стартаваўшы ў Фларэнцыі, караван аўтамашын прайшоў з місіяй дружалюбнасці па дарогах Італіі, Аўстрыі, Польшчы.

***

Прыкладна 10 мільёнаў рублёў будзе затрачана на ўрачыстасці з нагоды перамогі дэмакратычных сіл, якія намечаны на 19-22 жніўня. Аднак ні капейкі з гэтай сумы не будзе патрачана ні з маскоўскага, ні з расійскага бюджэтаў. Усе неабходныя сродкі дадуць спонсары. Спецыяльны цыкл «Тры дні ў жніўні» да гадавіны путчу рыхтуе радыё «Свабода». На пытанні слухачоў будзе адказваць экс-прэзідэнт экс-краіны Міхаіл Гарбачоў.

***

Авіядыспетчары аэрапортаў «Дамадзедава» і «Быкава» патрабуюць падняць ім заработную плату з 20 да 60 тысяч рублёў у месяц. Міністр транспарту Расіі Віталь Яфімаў звярнуўся да кіраўніцтва Маскоўскай вобласці з прапановай прадумаць гэтае пытанне, бо авіядыспетчары з 15 жніўня маюць намер пачаць забастоўку.

Старшыня Беларускага згуртавання вайскоўцаў (БЗВ) Мікалай СТАТКЕВІЧ:

«НАМ НІХТО НЕ ЗАБАРОНІЦЬ БЫЦЬ ПАТРЫЁТАМІ»

— Ствараецца беларускае войска. Без вашай арганізацыі гэты працэс уявіць немагчыма. Я ведаю, што пры існаванні беларускай ваеннай акругі вышэйшыя армейскія чыны ставіліся да вас насцярожана. Але зараз, напэўна, многае змянілася ў адносінах да БЗВ з боку цяперашніх першых асоб міністэрства абароны?

— Самае парадаксальнае ў гэтай сітуацыі тое, што якраз тады, калі мы былі ледзь не на нелегальным становішчы, да нас ставіліся значна лепш, чым цяпер.

Сапраўды, здаецца, мы павінны актыўна ўдзельнічаць у беларусізацыі войска, канцэпцыю якога мы распрацавалі яшчэ тры гады назад. Але... Такое ўражанне, што для міністэрства абароны мы сталі ледзь не самай галоўнай праблемай. Ва ўсякім выпадку, кансенсусу ніяк не атрымліваецца. І, мушу заўважыць, не па нашай віне. Два з паловай месяцы дамаўляемся сустрэцца з прадстаўнікамі міністэрства. Быццам бы ўжо і дамоўленасць наконт сустрэчы існуе, але ў самы апошні момант яна адмяняецца. І так да сённяшняга дня. А ў гэты час ужо пачаліся звальненні сяброў БЗВ, развязваецца непрыкрытая кампанія самага сапраўднага ганення. 4 жніўня ад імя міністэрства абароны ў «Советской Белоруссии» быў вылучаны цэлы шэраг абвінавачванняў у адрас нашай арганізацыі. Ды такіх, што, калі б хоць адно з іх было праўдзівым, асабіста мяне трэба б было прыцягваць да крымінальнай адказнасці.

Вы паглядзіце падшыўку газеты «Во славу Родины» — органа міністэрства абароны. Амаль у кожным нумары адмоўныя выказванні ў адрас БЗВ. Нам «шыюць» палітычную афарбоўку, але мы ўвесь час заяўлялі і заяўляем, што мы —не палітычная арганізацыя. Нават да рэферэндуму не маем ніякага дачынення. Наша справа — патрыятычнае выхаванне вайскоўцаў, і нам ніхто не забароніць быць патрыётамі. Тым больш, што асноўную сваю дзейнасць вядзём у непрацоўны час.

Не выганялі ж у свой час членаў КПСС, палітычнай арганізацыі, з арміі. Цяпер некаторыя ваенкаматы адкрыта збіраюць неакамуністаў, але чамусьці на гэта заплюшчваюць вочы.

— Ці сведчыць гэта аб неакамуністычнай афарбоўцы большай часткі ваенных?

— Я не магу сказаць за ўсё міністэрства. Скажу адно: ствараецца ўражанне, што погляды і перакананні прарускі настроеных афіцэраў бліжэй першым асобам нашых Узброеных Сіл, чым погляды афіцэраў-патрыётаў.

Не сакрэт, што ў афіцэрскім саставе беларускай арміі толькі 15 працэнтаў ураджэнцаў Беларусі. Астатнія — прыезджыя. І ад некаторых з іх можна пачуць шмат абраз у адрас беларускага народа, мовы, С. Шушкевіча. Гэтых людзей трэба выхоўваць, а іншых і прымушаць шукаць новае месца службы. Аднак нават тых рускіх афіцэраў, якія просяцца на радзіму, туды не адпускаюць.

У міністэрстве скардзяцца, што не хапае выкладчыкаў беларускай мовы, і адначасова звальняюць прыхільнікаў БЗВ, якія ведаюць і мову, і гісторыю. Тлумачэнне можа быць толькі адно — цяпер патрэбна вельмі паслухмянае войска, якое можа выканаць любы, нават неканстытуцыйны, загад.

— На ваш погляд, у паветры запахла ваенным пераваротам?

— Калі Гарбачоў сцвярджаў аб магчымасці ваеннай дыктатуры ў Расіі ў бліжэйшым часе, то могуць, на маю думку, у грамадзянскую вайну ўцягнуць і нас. І невядома, як будзе сябе паводзіць наша армія, якая фактычна яшчэ не прыведзена да прысягі на вернасць беларускаму народу.

— Але ж рашэнне аб прысязе ўжо прынята?

— Прынята. Пасля таго, як Украіна даўно ўжо прывяла свае войскі да сваёй прысягі, і Расія пачала прыводзіць да сваёй. А беларускім вайскоўцам дадзены тэрмін у пяць месяцаў, каб прыняць рашэнне, любяць яны сваю Радзіму ці не. І што гэта за праблему ставіць міністр аб нейкай асаблівай прысязе? Гэта, выходзіць, будзе салдацкая, будзе афіцэрская, генеральская, міністэрская ці яшчэ якая? Я гэтага не разумею.

— Мікалай Віктаравіч, мне вядома, што БЗВ даволі сур'ёзна займалася злоўжываннямі службовым становішчам у арміі, іншым армейскім негатывам. Ці зменшылася гэта, так сказаць, нагрузка?

— Негатыву столькі, што мы проста не ў стане займацца ўсім гэтым. Прэс-канферэнцыя з трыма «апальнымі» падпалкоўнікамі (К. Шыманцом, М. Харахновым, Ю. Далматавым) павінна нешта дадаць у сэнсе раскрыцця ваенных злоўжыванняў. Дарэчы, усе трое звольнены з Узброеных Сіл за сваю прынцыповую пазіцыю ў адносінах да армейскага «бязмежжа».

Прычым, гэта толькі нязначная частка пацярпеўшых ад «дзедаўшчыны» ў вышэйшых армейскіх эшалонах улады. Злоўжыванні службовым становішчам у Бабруйскай танкавай арміі — дробязь у параўнанні з фактамі, калі ў Польшчу вывозіліся ваенныя «КамАЗ» альбо розныя дэфіцытныя рэчы самалётамі. У той жа час нам трэба думаць аб уласным выжыванні, таму мы дапамагаем тым, хто сам можа змагацца супраць безуладдзя і развалу ў арміі.

— А як ставіцца БЗВ да афіцэраў-беларусаў, якія хочуць служыць тут, і беларускіх салдат-дэзерціраў?

— Афіцэры-беларусы — нашы грамадзяне, і яны маюць права вяртання на радзіму. У былой БВА з такімі хоць размаўлялі, у міністэрстве ж — перагаворы ідуць толькі па тэлефоне, і ніякіх крокаў насустрач такім афіцэрам, наколькі я ведаю, не робіцца.

Што датычыцца салдат-дэзерціраў. Я разумею тых салдат, хто бяжыць з-за мяжы на Радзіму. Тых жа ўраджэнцаў Беларусі, хто бяжыць з беларускага войска, трэба караць самым жорсткім чынам. Дэзерцірства ні ў якія часы не было ў пашане. Іншая справа, што трэба ўлічваць той нізкі маральны дух і развал патрыятычнай працы, якія пануюць у арміі.

— Вы лічыце, што ніша былых намеснікаў па палітычн. рабоце пустуе?

— Я ўпэўнены ў гэтым. Афіцэр, які займаецца выхаваннем падначаленых, павінен ведаць родную мову, гісторыю народа, які ён абараняе. Колькі ў нас такіх афіцэраў?

— А што робіць ваша згуртаванне, каб запоўніць гэту нішу патрыятычнага выхавання?

— Мы выдалі праз газеты мільён 300 тысяч асобнікаў «Ваеннай гісторыі Беларусі», плануем выдаць патрыятычныя матэрыялы для моладзі, вядзём прапаганду ў войсках, працуем з ваенрукамі ў школах. Няблага атрымліваецца ў нас ва ўнутраных войсках, якія адышлі да міністэрства ўнутраных спраў. Дарэчы, з яго міністрам У. Ягоравым у нас амаль няма ніякіх непаразуменняў. Там можна сказаць: ідзе беларусізацыя.

Увогуле я ўсё ж упэўнены, што прыйдзе час, і БЗВ не будзе патрэбна арміі. Што патрыятызм будзе тым, што само сабой разумеецца. Што свядомасць грамадства і адной з яе асноўных частак — арміі — сапраўды стане нацыянальнай. Ва ўсякім выпадку, хочацца у гэта верыць.

Гутарыў
Аляксандр КОКТЫШ.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

ВАША ЗДАРОЎЕ

Лячэбная гліна

Чуў, што старажытныя людзі выкарыстоўвалі гліну ў якасці лячэбнага сродку і нават прымалі яе ўнутр. Ці не маглі б вы расказаць пра гэта падрабязна?

Бярэзінскі раён.

Сяргей СЦЯПАНАЎ

За кансультацыяй мы звярнуліся да кандыдата медыцынскіх навук Уладзіміра МАЛІНОЎСКАГА:

ГЛІНАЛЯЧЭННЕ — адзін са старажытных метадаў. У апакрыфічных евангеллях на гэта ўказвае Ісус. З вялікім поспехам прымяняў гліналячэнне абат Кнейп пры запаленнях, абсцэсах, болях у спіне, галаве, пухлінах. Страсным прапагандыстам гліналячэння быў Гандзі. На думку Рамола Мантавані (1966 г.), гліна канцэнтруе ў сабе жыватворны сонечны магнетызм і магнетызм вады і паветра. Яна ачышчае хворыя і аслабленыя клеткі, адрывае адмерлыя, абнаўляе тканкі новымі, аднаўляе нармальны абмен рэчываў. Гліна мае амаль усе мікраэлементы, якія патрэбны нашаму арганізму.

У Расіі гліналячэнне было прапанавана сто гадоў назад (1891 г.) А. Н. Пакроўскім, але шырокае прымяненне яно атрымала ў 30-я гады. Гліналячэнне прайшло шматгадовыя выпрабаванні ў бальнеафізіялячэбніцах і на курортах.

ГЛІНУ ЛЕПШ БРАЦЬ

ТЛУСТУЮ. Яна валодае высокай пластычнасцю, вялікай вязкасцю, добрым прыліпаннем да цела. Каб вызначыць тлустасць, неабходна развесці вадой гліну ў прабірцы. Пасля ўзбоўтвання тлустая гліна дае, у адрозненне ад пустых, цяжкаадстойвальную вадкасць. А пустая хутка выпадае ў асадак.

Для вонкавага прымянення гліну высушваюць, раздрабняюць малатком у парашок, перабіраюць уручную, выдаляюць прымесі, заліваюць халоднай вадой, перыядычна памешваючы, даводзяць да кансістэнцыі густой смятаны. Потым награюць на вадзяной бані да тэмпературы 45—50 градусаў і накладваюць аплікацыю на хворы ўчастак слоем 4—5 см на 15—20 мінут. Зверху кладуць кавалак байкавай ці шарсцяной тканіны і абвязваюць марляй. Працэдуру паўтараюць праз 1—3 дні, колькасць працэдур — ад 10 да 20. Пасля аплікацыі цела абмываюць цёплай вадой ці прымаюць душ.

МОЖНА ВЫКАРЫСТОЎВАЦЬ ГЛІНУ І БЕЗ НАГРАВАННЯ. Намазаць ёю складзеную ўдвая анучку, прыціснуць да хворага месца і абвязаць кавалкам шарсцяной тканіны. Працяглацсь гэтай працэдуры — каля дзвюх гадзін. Паўторна выкарыстоўваць гліну нельга. Можна таксама рабіць прымочкі гліністай вадой. Вельмі добра дабавіць у такую ваду 2—3 долькі часнаку. Дапамагаюць такія прымочкі і расціранні пры артрытах і нервовым паралічы. Для ўзмацнення рассмоктвальнага дзеяння можна дабавіць крыху 5-працэнтнага шкіпінару. Рамола Мантавані ў сваёй працы «Майстэрства вылечваць самога сябе прыроднымі сродкамі» (Францыя, 1966 г.) рэкамендуе гліналячэнне пры многіх хваробах. Гэта поліартрыты, падагра, неўралгія, неўрыты, экзема, фурункулы і інш. Пры хваробах горла ён раіць паласканні глiністай вадой. Пры хваробах зубоў чысціць іх глінай і паласкаць поласць роту глiністай вадой. Пры варыкозным расшырэнні вен рабіць расціранне і глiністыя прымочкі. Пры аблысенні рабіць 3 разы на дзень расціранне сумессю з глiністай вады, нацёртага часнаку і соку цыбулі. А для амалоджвання скуры твару трэба часцей мыцца глiністай вадой.

Рамола Мантавані лічыць, што гліну можна прымаць і вонкава, і ўнутр, пры ўсіх хваробах і ў любым узросце. Аднак класічны метад гліналячэння (падагрэтая да 40—45° гліна) процiпаказаны пры злаякасных новаўтварэннях, ліхаманцы ці вострым пачатку хваробы.

СМАЧНА ЕСЦІ!

Кабачкі па-італьянску

Кабачкі ачышчаюць, наразаюць кубікамі і тушаць з маслам, дадаўшы дробна нарэзаную рэпчатую цыбулю і булён. Потым кабачкі запраўляюць таматным соусам, соляць, пасыпаюць звараным укрутую і пасечаным яйкам, нацёртым сырам, заліваюць нарэзаным і абсмажаным салам і запякаюць у духоўцы на працягу 10 мінут.

Гатовую страву пасыпаюць дробна нарэзаным зяленівам кропу.

500 г кабачкоў, 1 ст. лыжку сметанковага масла, 1 цыбуліну, 3/4 шклянкі булёну, 1 шклянку таматнага соусу, 50 г сала, 1 яйка, 50 г сыру, зяленіва кропу, соль.

Кабачкі, фаршыраваныя рысам, тварагом і морквай

Кабачкі ачышчаюць ад скуркі і наразаюць кружочкамі таўшчынёй 4—5 см. Лыжкай выцягваюць частку мякаці з насеннем, пасля чаго кабачкі вараць да паўгатовасці і напаўняюць фаршам.

Для фаршу дробна нашынкаваную ці нацёртую на буйной тарцы моркву прыпускаюць з маслам. Рыс вараць да паўгатовасці і злучаюць з працёртым тварагом і прыпушчанай морквай. Потым запраўляюць сырымі яйкамі і цукрам.

Напоўненыя фаршам кабачкі кладуць на змазаныя маслам бляху ці патэльню, заліваюць малочным соусам, пасыпаюць нацёртым сырам і запякаюць у духоўцы.

Для прыгатавання соусу пшанічную муку абсмажваюць на масле да светлакрэмавага колеру, потым разводзяць яе гарачым малаком, няспынна памешваючы, кладуць соль, цукар і праварваюць 5—7 хвілін. Пасля варкі соус астуджаюць да 50—60°C і ўводзяць яечныя жаўткі.

1 кг кабачкоў, 400 г тварагу, 6 морквін, шклянку рысу, 3 яйкі, 100 г сметанковага масла, 1 ст. лыжку сыру, соль; для соусу: $2\frac{1}{2}$ шклянкі малака, 2 ст. лыжкі пшанічнай мукі, 20 г сметанковага масла, $\frac{1}{2}$ чайнай лыжкі цукру, 1—2 яечныя жаўткі, соль.

Варэнне... з нічога

У эканомнай гаспадыні кожная крыха ідзе ў справу. З корак арбузаў і дынь можна прыгатаваць выдатнае варэнне.

Коркі ачышчаюць ад мякаці і асцярожна знімаюць тонкім слоем грубую верхнюю скурку. Потым іх рэжуць на прамавугольныя долькі, прамываюць халоднай вадой і, каб зберагчы ад разварвання, на працягу 20—30 хвілін замочваюць у 2—3-працэнтным растворы солі. Пасля гэтага коркі арбузаў і дынь апускаюць на 8—10 хвілін у ваду, нагрэтую да 85—95 градусаў, а потым кладуць у таз з астуджаным цукровым сіропам (вады — 60, цукру — 40 працэнтаў).

Каб варэнне было высокай якасці, трэба варыць яго 3—4 разы па 12—15 хвілін. Час варкі лічаць з моманту закіпання сіропу. Пасля кожнай з іх таз знімаюць з агню і астуджваюць на працягу 2—3 гадзін. Пры гэтым коркі арбузаў і дынь прапітваюцца цукровым сіропам і становяцца празрыстымі.

Расход цукру — 900 грамаў на кілаграм корак.

Не выкідайце

...сметанковае масла, калі яно набыло непрыемны пах, патрымайце некалькі гадзін у вадзе, дадаўшы ў яе крыху пітной соды. Потым добра апаласніце вадой;

...нарэзаную цыбулю пакладзіце ў шкляны слоік, дадайце крыху алею, закрыйце шчыльна накрыўкай і пастаўце ў халадзільнік. У такім выглядзе яе можна захоўваць некалькі дзён;

...смажаную рыбу, што засталася ад абеду ці вячэры, пакладзіце ў вогнетрывалую пасуду, змазаўшы яе алеем, дадайце крыху таматнага соку, пасыпце нацёртым сырам і тоўчанымі сухарамі, падрумяньце ў духоўцы;

...халодныя аладкі, пончыкі і іншыя смажаныя ў масле мучныя вырабы зноў стануць гарачымі і свежымі, калі патрымаць іх на рашотцы ці друшляку над каструляй з кіпячай вадой (пара павінна праходзіць праз іх). Падагрэтую выпечку адразу ж падаць на стол;

...мяса з «душком» пакладзіце на 10 хвілін у слабы працэджаны адвар рамонку. Памыйце халоднай вадой. Калі пах застаўся, паўтарыце працэдуру яшчэ раз. Рэкамендуецца больш працяглая цеплавая апрацоўка;

...падгарэлае малако. Непрыемны пах знікне, калі адразу ж пераліць малако ў іншую пасуду і накрыць яе мокрай сурвэткай.

Сілкаванне ў халадзільніку

Гэтая парада — для тых, хто карыстаецца мікрарадыёпрыёмнікамі, мікракалькулятарамі, іншай падобнай тэхнікай. Але не пастаянна, а час ад часу, нерэгулярна. Калі мікратэхніка працяглы час не будзе выкарыстоўвацца, выньце з яе элемент або батарэйку сілкавання і пакладзіце на захоўванне ў халадзільнік, папярэдне запакаваўшы ў непрамакальную паперу, пергамент і г.д. Так элементы сілкавання праслужаць вам намнога больш за гарантыйны тэрмін.

БЕЛАРУШЧЫНА

НАРОДНЫЯ ЎМЕЛЬЦЫ

ДЗІЦЯЧЫЯ ДУШЫ ПРАГНУЦЬ ПРЫГОЖАГА

Часам здаецца, што згубілі мы сакрэты народных умельцаў, беззваротна страцілі традыцыйныя беларускія промыслы і рамёствы. Некаторыя пераканаaны, што цяпер няма адкуль вяртаць гэтыя народныя навукі. Але сустрэнеш сапраўднага майстра — і з задавальненнем адзначыш: у яго ёсць кемлівыя вучні.

Такога народнага ўмельца сустрэла я ў пасёлку Праўдзінск Пухавіцкага раёна. Былы настаўнік, а цяпер сталяр, Павел Васільевіч Талапіла ў вольны час працуе з дзецьмі — вядзе гурток у мясцовым Палацы культуры.

Калі ўпершыню прыйшоў сюды і прапанаваў свае паслугі, яму сказалі: «Умелыя рукі» тут ужо ёсць. Але, як высветлілася, працаваць з саломкай дзяцей не вучылі. Нават і не ўяўлялі многія, што столькі прыгожых вырабаў можна атрымаць з яе.

Арыгінальныя пано, вешалкі, палічкі, дзівосныя скарбонкі — чаго толькі не зробіш са звычайнай фанеры і саломкі. Тэхналогія вырабу, напрыклад, пано, нескладаная. Кавалак фанеры ачышчаецца, пакрываецца фарбай, потым сталярным клеем, пасля чаго мокрай разрэзанай саломкай наносіцца малюнак. Два-тры заняткі — і ва ўмелых руках пано гатова.

Павел Васільевіч прымае ў гурток усіх жадаючых. Ёсць толькі адно выключэнне — дужа не любіць двоечнікаў.

На выставе ў фае Палаца культуры прадстаўлены лепшыя работы яго выхаванцаў. Аб тым, што гледачы не застаюцца абыякавымі да творчасці гурткоўцаў, сведчыць хаця б такі факт: невядомы прыхільнік народнай творчасці своеасабліва вырашыў прадэманстраваць сваё захапленне— выкраў дзве работы.

Прозвішчы Іры Дабрадзей, Наташы Гражданкінай, Наташы Сцефановіч, Лёшы Філімонава, Косці Кольца, Наташы Гаўрык вядомы праўдзінцам, дзякуючы менавіта гэтай выстаўцы.

Вучыць дзяцей народнаму рамяству Павел Васільевіч пачаў пасля таго, як аднойчы яго работы трапілі на выстаўку ў Эрмітаж. У народнага ўмельца традыцыйна шмат вучняў: дзеці імкнуцца спасцігнуць навуку прыгожага, каб самім ствараць тое, што некалі стваралі іх дзяды і прадзеды.

Аліна ГРЫШКЕВІЧ.
пасёлак Праўдзінск, Пухавіцкага раёна.

Беларусь дала шмат славутых імёнаў. Але свет (і нават сама Беларусь!) мала пра гэта ведае. Наша спадчына ўтрымлівае не толькі выдатныя творы народнага мастацтва, але і складаныя навуковыя даследаванні. Яшчэ ў XVII стагоддзі ўраджэнец Беларусі Казімір Семяновіч здолеў зазірнуць у навуцы далёка наперад: ён вынайшаў спосаб стварэння шматступеньчатых ракет, прыдумаў іх дадатковыя рухавікі, стабілізатары тыпу «дэльта». Яго кніга «Вялікае мастацтва артылерыі» на многія гады прадвызначыла шляхі развіцця еўрапейскай артылерыі, лягла ў падмурак будучай касманаўтыкі.

Лёсу і даследаванням Казіміра Семяновіча прысвечана аднайменная кніга кандыдата фізіка-матэматычных навук Аляксандра Бельскага і доктара гістарычных навук Міхася Ткачова, якая выйдзе ў выдавецтве «Навука і тэхніка».

Наш карэспандэнт гутарыць з Міхасём ТКАЧОВЫМ.

НЕВЯДОМЫЯ СЛАВУТАСЦІ

Першы ракетчык Еўропы — беларус Казімір Семяновіч

— Як атрымалася, што мы доўгі час нічога не ведалі пра Казіміра Семяновіча?

— Для Беларусі не рэдкасць запозненае вяртанне імёнаў славутых сыноў: некаторых свядома забывалі, ставячы «табу» на іх творчасці, а іншых проста аддалі суседзям. Такі лёс, напрыклад, быў у Скарыны — яго спачатку запісалі рускім друкаром, і ў Гусоўскага — у гісторыі літаратуры ён значыўся польскім паэтам-лаціністам. А Казіміра Семяновіча, чалавека фенаменальнага складу мыслення, энцыклапедыста сваёй эпохі, бліскучага навукоўца, артылерыста і піратэхніка, зрабілі літоўцам.

— Літоўцам?..

— Справа ў тым, што ён называў сябе «шляхціц-літвін». Гэтае слова — «літвін» — і ўвяло ў зман даследчыкаў: раз літвін, значыць, літовец. А літоўцы хуценька перарабілі імя на Казімірас Сыманавічус... Аднак Семяновіч быў грамадзянінам Вялікага княства Літоўскага (адсюль «літвін»), паходзіў са старажытнага княжацкага роду, які ў XIV—XVI стагоддзях валодаў землямі Беларускага Падняпроўя: ваколіцамі Быхава, Дубровенскімі пусткамі — пра гэта сведчыць грамата 1393 года.

— Якім жа чынам літоўскія даследчыкі «прысвоілі» ўраджэнца Беларусі, даказалі тое, што не адпавядае рэальнасці?

— Нашага Семяновіча штучна прывязалі да нейкага Казіміраса Сыманавічуса, які быццам бы ў канцы 40-х гадоў XVII стагоддзя вучыўся ў Віленскім універсітэце, абараніўся на магістра філасофіі... Гэта ўсё шыта, як гаворыцца, белымі ніткамі, бо да гэтае пары Семяновіч ужо быў сталым чалавекам, меў каласальныя веды ў галіне матэматыкі, фізікі, хіміі, гідраўлікі, пнеўматыкі, ліцейнай справы. Асноўны яго інтарэс, заўважце, — у галіне прыродазнаўчых, тэхнічных навук, а не філасофскіх...

Дарэчы, і сваё прозвішча ён пісаў менавіта Семяновіч, а не Сыманавічус (польскія даследчыкі знайшлі адпаведныя дакументы).

Што да Літвы сённяшняй ён не меў ніякага дачынення, сведчыць... і ягоная кніга. Яе тэрміналогія сугуба тэхнічная, навуковая. Але ўявіце, ён апісвае састаў пораху — і раптам заначае: я ўспамінаю, як у нас на Купалле старыя-малыя запальвалі вогнішча і скакалі праз яго, спраўлялі карагоды.

— І гэта — у кнізе пра артылерыю?

— Так! Мяне ажно закалаціла, калі прачытаў: гэтак можа напісаць толькі беларус. Потым улавіў у тэксце некалькі чыста беларускіх слоў, напрыклад, назвы вагі. Беркавец — 10 пудоў, я калісьці вёў раскопкі ў Браслаўскім раёне, там пачуў ад аднаго дзядка. Слова выдае радзіму Семяновіча — Віцебшчыну. Ды ён і сам тлумачыць: «беркавец» ужываюць толькі ў нас і ў суседзяў-«маскавітаў». Нават праз латынь гучыць беларушчына!

— Раскажыце, калі ласка, больш падрабязна пра саму кнігу «Вялікае мастацтва артылерыі».

— Яна выйшла ў Амстэрдаме ў 1650 годзе на латыні, міжнароднай мове тых часоў, і мела поспех ва ўсёй Еўропе. Літаральна праз некалькі гадоў яе выдалі французы, потым немцы, англічане. Гэта быў настольны падручнік для гарматчыкаў Еўропы. У бібліятэцы Пятра І таксама быў нямецкі пераклад кнігі.

У кнізе — 206 малюнкаў, выкананых самім аўтарам. Пры падрыхтоўцы кнігі Семяновіч падняў літаратуру ад старажытнасці да сучаснасці: робіць спасылкі на творы больш чым двухсот аўтараў. Гэта быў па-сапраўднаму высокаадукаваны чалавек, паліглот.

У сваім даследаванні ён аналізуе метады вызначэння калібру гармат, радыуса і вагі ядзер у залежнасці ад матэрыялу, падрабязна апісвае спосабы атрымання і ачысткі саставных частак пораху і праверкі яго баявых якасцей — пры гэтым не абыходзіць увагаю спосабы захоўвання пораху і нават найбольш ужывальныя рэцэпты лячэння апёкаў. Семяновіч, цудоўны феерверкер, раскрывае сакрэты піратэхнічнага афармлення феерверкаў, што наладжваліся пад час свят і ўрачыстасцей, спосабы вырабу розных выбуховых і запальных прадметаў для феерверкаў і ваенных мэт: выбуховых гаршкоў, запальных гірляндаў, вогненных слупоў і г. д. Ён выкладае таксама вынікі ўласных доследаў і эксперыментаў па залежнасці далёкасці палёту ядра ад даўжыні гарматы, яе калібру, колькасці закладзенага пораху... Асаблівую цікавасць уяўляе, безумоўна, раздзел, прысвечаны метадам разліку і вырабу ракет розных тыпаў.

— Да таго часу ракеты ўжо былі вядомы?

— Парахавыя ракеты з'явіліся ў Кітаі каля Х стагоддзя, пазней сталі вядомымі ў Індыі і сярэдневяковай Еўропе. Але выкарыстоўваліся яны рэдка, у асноўным у піратэхніцы пры афармленні святочных феерверкаў: у небе круціліся вогненныя колы, рассыпаліся снапы шматколерных іскраў. Менавіта Семяновіч прапанаваў некалькі новых тыпаў ракет — гэта ён задоўга да Цыялкоўскага вынайшаў шматступеньчатую ракету, якая з'яўляецца продкам сучасных магутных касмічных ракет. Важна адзначыць, што ён выступаў не як рамеснік, а як вучоны-прыродазнаўца: правёў мноства эксперыментаў, каб высветліць уплыў знешняга контуру ракеты на ўстойлівасць і далёкасць яе палёту, склаў табліцу даўжыні ракет па дыяметры... Пра ўсё гэта больш падрабязна Семяновіч меркаваў напісаць у другой частцы кнігі, пра што паведаміў у прадмове да першай. Але раптоўная смерць перашкодзіла ажыццявіць задуманае.

— Раптоўная смерць?

— Гісторыя не гаворыць, памёр ён сваёй смерцю, альбо загінуў пад час доследаў з выбуховымі рэчывамі, ці быў забіты піратэхнікамі за выкладзеныя ў кнізе сакрэты рамяства: на той час спецыяльнасць артылерыста, феерверкера лічылася таямнічай, адзінкі ўмелі ладзіць феерверкі, і іх лічылі амаль чарадзеямі. Яны надзейна захоўвалі свае сакрэты, чужых у свой «цэх» не дапускалі. Магчыма, Семяновічу проста адпомсцілі за «галоснасць».

— Усё яшчэ папулярнае ў «грамадскай свядомасці» меркаванне, што беларусы Сярэдневякоўя былі забітымі, зусім неадукаванымі, а тут нечакана...

— Гэта вынікі заганнага падыходу да мінуўшчыны, які насаджаўся дзесяцігоддзямі. Панавала штучная схема: гісторыя Вялікага княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай нас не датычыць, вось і засеў стэрэатып: беларусаў заваёўвалі то літоўцы, то палякі, а потым усе вызвалялі... Беларусь ніколі не была «белай плямай» на карце Еўропы, і не трэба думаць, што Казімір Семяновіч — незвычайная ўспышка сярод цёмнай ночы. У першай палавіне XVII стагоддзя ўзровень культуры, адукацыі на нашых землях быў досыць высокі, многія жыхары беларускіх гарадоў ездзілі вучыцца ў заходнееўрапейскія універсітэты (па падліках гісторыкаў, ураджэнцы Беларусі вучыліся больш чым у 60 універсітэтах гарадоў Еўропы). Аналізуючы халодную, агнястрэльную зброю, засцерагальныя ўзбраенні розных тыпаў, прыходзім да высновы, што тутэйшая ваенная тэхніка была на агульнаеўрапейскім узроўні. У Вільні, Нясвіжы, Быхаве, Магілёве, іншых гарадах адліваліся гарматы дзівоснай формы, многія з іх сёння ўпрыгожваюць лепшыя музеі— аднак, на жаль, не нашай краіны.

— Гэтыя страты звязаны з войнамі, якіх на нашай зямлі было багата?

— Не толькі. У 1921 годзе на падставе спецыяльнага сакрэтнага дадатку да Рыжскага дагавора ўсе культурныя каштоўнасці Заходняй Беларусі, што знаходзіліся ў Ленінградзе, былі аддадзены Польшчы...

Наш святы абавязак — выдаць кнігу Семяновіча на беларускай мове як помнік гісторыі тэхнікі. І скульптарам самы час выканаць сацыяльны заказ — стварыць вобраз гэтага унікальнага чалавека, папярэдніка Цыялкоўскага і Каралёва. Я прапанаваў бы паставіць помнік Казіміру Семяновічу перад уваходам у Акадэмію навук Рэспублікі Беларусь — гэта было б і сімвалічна, і да месца. А помнік геніяльнаму Скарыну паставіць у больш зручным для мітынгаў месцы — напрыклад, добраўпарадкаваўшы цяперашнюю плошчу Калініна (помнік Калініну можна перанесці ў спецыяльна створаны музей скульптуры таталітарнага грамадства).

Гутарыла Таццяна ПАДАЛЯК.

На здымках: вокладка французскага варыянта кнігі Семяновіча, выдадзенай у 1651 годзе; чарцяжы ракет, распрацаваных Семяновічам.

ВЯРТАЮЧЫСЯ ДА НАДРУКАВАНАГА

ПЕСЕНЬКА СПЕТА?..

У мінулым выпуску «Беларушчыны» мы змясцілі пісьмо «У «Нотах» — дэтэктывы», у якім гаворка ішла пра адсутнасць у спецыялізаваным магазіне музычных твораў на роднай мове. Куды ж падзеліся беларускія спеўнікі? Каб высветліць гэта, мы накіраваліся ў выдавецтва «Беларусь».

Вядучы рэдактар групы па выпуску музычнай літаратуры Валянціна Мікалаеўна Лучанок расказала, што нямала цікавых кніжак, даўно падрыхтаваных да друку, мёртвым грузам ляжыць на рэдактарскім стале. Сярод іх — сувенірнае выданне беларускіх народных песень «Вяночак», музычна-літаратурная кампазіцыя па матывах аднайменнай народнай камедыі «Несцерка» А. Вольскага і Р. Суруса. Ажно два гады чакаюць гэтыя творы выхаду ў свет. Уся бяда ў тым, што гандаль лічыць іх менш прыбытковымі, чым тыя ж дэтэктывы. Ды і каштуюць яны для выдавецтва на сённяшні дзень занадта дорага. А ў тых кніжак, якія ў рэшце рэшт трапілі ў рукі чытача, — без перабольшання — блуканне па пакутах. Вось, напрыклад, выпусціла нядаўна «Беларусь» зборнік «Музыка на ўроках танцаў», так патрэбны студэнтам вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, а таксама выкладчыкам і канцэртмайстрам харэаграфічных студый і гурткоў мастацкай самадзейнасці. Але гандаль чамусьці даў заказ толькі на 500 экземпляраў. Улічваючы попыт, група па выпуску музычнай літаратуры рызыкнула павысіць тыраж да адной тысячы экземпляраў (што, заўважым, таксама мізэр).

Кніжка выйшла з незвычайнай паметкай на тытульным лісце: «Выпушчана па дзяржаўнаму заказу. Калектыў выдавецтва «Беларусь» накіраваў са свайго рахунку 800 тысяч 400 рублёў для кампенсацыі страт ад выдання кнігі. З дзяржбюджэту выдаткавана 69 тысяч 500 рублёў». Дарэчы, такія дапаўненні ўсё часцей пачалі друкавацца на нотнай прадукцыі, што з'яўляецца своеасаблівым крыкам аб дапамозе.

Музычная рэдакцыя ў асноўным выконвае заказы Міністэрства адукацыі на падручнікі. Але зараз сітуацыя наогул незразумелая: калі ў 1989 годзе падручнік для музычных школ каштаваў 55 капеек, то цяпер яго цана — 10 рублёў 70 капеек. Музычная прадукцыя падаражэла амаль у 20 разоў, так што Міністэрства адукацыі можа выкупіць толькі невялікую яе частку.

— Вось чаму замест 14 запланаваных на гэты год вучэбных выданняў выпушчана толькі 7. Каб неяк выйсці з цяжкага становішча, выдавецтва «Беларусь» пачало выпускаць замежныя дэтэктывы, а група па выпуску музычнай літаратуры вымушана рэдагаваць кніжкі пра балет, рок-музыку, дзе няма ніводнага радка нот. І хаця рэдакцыя музычных выданняў скарацілася ўдвая і складаецца з трох чалавек, усё ж прадаўжае ўпарта змагацца за існаванне: хутка павінен выйсці зборнік «Беларускі дзіцячы фальклор», творы Г. Вагнера і В. Яканюка «Я іграю на раялі» (беларускія народныя песні і танцы, п'есы і ансамблі, творчыя заданні). На 1993 год плануецца перавыданне «Школы ігры на цымбалах» І. Жыновіча, выпуск для дзяцей «Верасנёвага вальса» Л. Захлеўнага, «Беларускіх народных абрадаў», зборніка «Прэм'ера песні» і інш. Хто дапаможа нотнай літаратуры ўбачыць свет: заможны спонсар ці ўсё ж такі дзяржава?

Сёння мы шмат гаворым пра рынак, пра камерцыю, прыбыткі. Але ж варта памятаць: калі мы зэканомім на культуры сёння, то заўтра можам апынуцца ля разбітага карыта.

Ганна ЛАГУН.

КАЛІ МАТЭРЫЯЛ БЫЎ ПАДРЫХТАВАНЫ ДА ДРУКУ, у рэдакцыю пазваніла Валянціна Лучанок і паведаміла, што днямі гандаль даў заказ на сувенірны зборнік народных песень «Вяночак» тыражом 4 тысячы экземпляраў. Падаражаўшае выданне пры такім накладзе застаецца нерэнтабельным. А ў выдавецтве «Беларусь» зноў пагаворваюць аб тым, каб зняць гэтую кніжку з вытворчасці.

Замкнёнае кола?..

Парады на ўсякі выпадак

Няякасная нітка дрэнна праходзіць праз іголку швейнай машыны. Прадухіліць парывы і палегчыць працу можна з дапамогай вашчэння. Нітка з катушкі сыходзіць праз канаўку ў кавалку воску ці парафіну. Пасля такой апрацоўкі яна лёгка праходзіць праз вушка іголкі.

ПАПЕРА

Калі на трохгранным надфілі насечка зроблена з усіх бакоў, а апрацоўваць трэба складаную паверхню, вопытныя майстры раяць закрыць непрацуючы бок надфіля палоскай шчыльнай паперы.

Шкло можна рэзаць з дапамогай паяльніка. Асабліва зручны гэты спосаб, калі трэба зрабіць разрэз па складанай лініі. На краі шкла ў пачатку лініі надфілем робіцца рыска, за некалькі міліметраў ад яе джалам паяльніка праграецца шкло да той пары, пакуль ад рыскі да месца нагрэву не з'явіцца трэшчына. Так, паступова рухаючы паяльнік, праходзяць па ўсёй лініі. Перыядычна ахалоджваць шкло мокрай анучай.

Кавалак ластыку з некалькімі надрэзамі, які замацоўваецца ў старым пэндзліку, — добрае плакатнае пяро.

Якім спосабам можна вызначыць палярнасць акумулятара ці выпрамляльніка, калі пад рукой няма прыбора? У слоік з вадой апускаюць два правады з аголенымі канцамі і збліжаюць, пакуль на адным з іх не пачнуць з'яўляцца бурбалкі газу. Гэты провад адпавядае адмоўнаму полюсу крыніцы току.

ПЕНАПЛАСТ

Многія гаспадыні, каб захаваць каструлю з ежай гарачай, ухутваюць яе коўдрай. А можна зрабіць вось такі тэрмас-кантэйнер з пенапласту. Асабліва карысны ён будзе ў сям'і, дзе ёсць дзеці-школьнікі.

Батарэйкі яшчэ паслужаць

Як аднавіць працаздольнасць «сеўшых» элементаў тыпу «Крона» і іншых?

Каб аднавіць некаторыя гальванічныя элементы, напрыклад «Крону» 336Л, 373, 334, неабходна, каб яны былі спраўныя. На корпусе элементаў не было пацёкаў электраліту, а сам корпус не быў пашкоджаны. Вельмі важна, каб батарэйкі добра захавалі свае цынкавыя электроды, інакш іх падзарадка — дарэмная праца. Акрамя таго, аднаўленню паддаюцца гальванічныя элементы, разраджаныя не больш чым на 75 працэнтаў намінальнага напружання. Як бачым, аднавіць можна не кожную батарэйку, але ўсё ж варта паспрабаваць.

F1 0,5A C1 2,0
R1 910к
V1...V4
~220В
R2 910к
C2 1,0

Падзараджаюцца батарэйкі гэтаксама, як і міні-акумулятары, з дапамогай спецыяльнага выпрамляльнага прыстасавання, якое падключаецца да хатняй электрасеткі. Такія прыстасаванні раней прадаваліся ў магазінах радыётавараў. Цяпер іх можна купіць, у асноўным, у спекулянтаў, пакуль яшчэ за 300—400 рублёў. Звычайна выпрамляльнымі прыстасаваннямі для падзарадкі міні-акумулятараў аснашчаюцца слыхавыя апараты. Батарэйку падключаюць клемамі + і — да адпаведных вывадаў выпрамляльніка. Дарэчы, яго можна зрабіць і самому, маючы неабходныя радыёдэталі і вопыт радыёаматара-канструктара. Адзін з варыянтаў канструкцыі зараднага прыстасавання паказаны на малюнку. Яно разлічана на ток 0,5А і напружанне каля 4В.

Кандэнсатары могуць быць любога тыпу з напружаннем не менш чым 200В. Дыёды 1—4 можна выбраць тыпу 226Б ці Д7А. У гэтым выпадку выкарыстоўваюць стабілітрон тыпу Д815Г, які захавае дыёды пры выпадковым адключэнні нагрузкі. Рэзістары 1, 2 служаць для разраду кандэнсатараў пасля адключэння схемы ад сеткі. Зараднае прыстасаванне забяспечвае ток 50мА за час падзарадкі каля 15 гадзін.

РЫБАЦКІЯ ЗГАДКІ

Якая рыба бярэцца ў жніўні

У пачатку месяца істотных змяненняў у паводзінах рыбы не назіраецца. Лоўля па-ранейшаму не песціць рыбалова.

Тэмпература паніжаецца паступова. У другой дэкадзе ночы ўжо больш халодныя. Па раніцах — туман і шмат расы. Ажывілася некаторая рыба. Яна як бы скінула здранцвенне і з вялікім спрытам шукае корм.

Спраўней пойдуць справы ў спінінгіста.

Шчупак і акунь ідуць нават на кружкі, жэрліцы і дарожкі. Даволі часта трапляюць гэтыя драпежнікі пры вертыкальным бляшненні.

Паплавочнікі працягваюць лавіць акуня (на чарвяка і малявак). Галавень, ялец, плотка добра ловяцца нахлыстам і ў праводку.

У ходзе донныя вудзільны. Мянтуз больш актыўна бярэцца ў непагодлівыя ночы.

У жніўні рыбу патрэбна шукаць у больш глыбокіх месцах (3—3,5 м). У рэках ловіцца лепш на сярэднім і слабым цячэнні.

Адміраюць і апускаюцца на дно мікраскапічныя водарасці. «Красаванне» вады спыняецца, яна робіцца больш празрыстай. Рыба ловіцца, у асноўным, за выключэннем мянтуза, удзень і ўвечары. Лепш ў пахмурнае надвор'е.

А паклёўка была

Як пазбегнуць «пустых» паклёвак пры лоўлі доннай вудай?

Самы лепшы сігналізатар —паплавок. Але сачыць за ім бывае цяжка, калі стаіць хваля, няхай нават невялікая. Больш таго, паплавок пры нацягванні лёскі аказвае рыбе прыкметнае супраціўленне, і яна, адчуўшы нядобрае, пакідае насадку.

Вось чаму лёска ад вудзільна да кручка павінна быць свабоднай. Пры лоўлі з берага паплавок патрэбна класці на камень ці бервяно з запасам паслабленай лёскі (да метра). Калі ловіце з лодкі, кладзіце паплавок на борт, а запас лёскі—на дно лодкі.

Ёсць і іншы варыянт з паслабленай лёскай, які прымяняюць пры лоўлі карпа, сазана і буйнога карася. Яго вартасць у тым, што пасля закіду донкі на лёсцы робіцца пяцелька, якая накідваецца на гусінае пяро. Яго ўтыкаюць у пясок ля самай вады. Пры паклёўцы пяро выцягваецца з пяску, «уцякаючы» ў ваду. Гэта і ёсць час падсечкі.

Нарыхтоўкі без цукру

Выдатны спосаб захоўвання фруктаў і ягад на працяглы тэрмін здаўна існаваў у народзе.

Фрукты неабходна старанна памыць і прасушыць. Потым узяць драўляную дошку ці ліст фанеры, змазаць любым алеем. Ачышчаныя ад костачак фрукты прапусціць праз мясарубку і пакласці на дошку тонкім слоем, не больш аднаго сантыметра. Паставіць сушыць у цёмнае месца, якое добра праветрываецца. Пры гэтым асабліва трэба сачыць за тым, каб на фруктовы «фарш» не траплялі прамыя сонечныя прамяні: любая цеплавая апрацоўка змяншае колькасць вітамінаў, што ў ім змяшчаюцца. Праз дзень вітамінная ляпёшка гатова. Яе звычайна скручваюць трубачкай, перакладваючы пласты паперай ці калькай. Такі прысмак можна дабаўляць у чай, варыць з яе кампот, есці ў сухім выглядзе. Захоўваецца такая ляпёшка гадамі.

РОЗГАЛАС

УСЁ ВЫШЭЙ І ВЫШЭЙ...

КУРС ВАЛЮТЫ У МІНСКІХ БАНКАХ НА ГЭТЫМ ТЫДНІ
(першая лічба — купля, другая — продаж)

	«Комплекс»	«Беларусь»	«Прыорбанк»	«Пошук»
Долар ЗША	170—170	160—176	161—180	155—165
Марка ФРГ	112—112	100—	109—121	100—103

Як бачым, курс асноўнай замежнай валюты ў адносінах да рубля працягвае расці, і да канца года, па ўсім відаць, лічбы будуць далёка не такія, як сёння. Нягледзячы на тое, што самай папулярнай валютай па-ранейшаму застаецца амерыканскі долар, яго курс у адносінах да германскай маркі пахіснуўся. Можна з упэўненасцю сказаць, што на сённяшні дзень марка разам з англійскім фунтам — самая надзейная валюта.

Долар наогул цікавая рэч. На амерыканскіх біржах зарэгістравана хістанне яго курса, калі ў мясцовым друку з'явіліся матэрыялы, якія быццам бы абвінавачваюць прэзідэнта Буша ў сувязях з сакратаркай у... 1984 годзе.

Адначасова нагадваем, што па Мінску працягвае хадзіць вялікая колькасць фальшывых 100-доларавых купюр. Будзьце ўважлівымі!

ХОЦЬ І ЗАПОЗНЕНАЯ ПАМЯЦЬ

У вёсцы Парэчча на Піншчыне да 1939 года знаходзілася сядзіба Рамана Аляксандравіча Скірмунта— буйнога землеўладальніка, прагрэсіўнага грамадскага і культурнага дзеяча. Яго намаганнямі быў створаны ўнікальны Парэцкі дэндралагічны парк, у якім сабраны дзесяткі відаў рэдкіх дрэў і раслін. Скірмунты вызначаліся сваім мецэнацтвам, заахвочваннем талентаў, шчодрымі ахвяраваннямі на культуру і асвету.

Раман Аляксандравіч восенню 1939 года стаў ахвярай сталінскай беззаконнасці. Ён і яго бліжэйшыя сваякі былі без суда па-зверску забіты. І вось праз 53 гады на іх магіле землякі паставілі мемарыяльны знак. Настаяцель францысканскага касцёла ксёндз Тадэвуш прачытаў памінальную малітву, былі ўскладзены кветкі. Ініцыятарам увекавечання памяці сям'і Скірмунтаў стаў старшыня таварыства «Мартыралог Піншчыны» Вячаслаў Ільянкоў.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«БІ-БІ-СІ»

○ У Сараеве праведзена аперацыя па эвакуацыі звыш 300 жанчын і дзяцей. Калона аўтобусаў з імі пакінула сталіцу Босніі і Герцагавіны. Калону суправаджалі прадстаўнікі міратворчых сіл ААН. А вось калона, у якой вывозілі дзяцей некалькі дзён назад, была абстраляна снайперамі варагуючых бакоў. Тады двое дзяцей былі забіты.

Перш чым прыбыць у параўнальна мірную зону заходняй Герцагавіны, аўтобусы перасякуць тры перадавыя лініі вайны.

○ Грэцыя падвергла рэзкай крытыцы Македонію — былую рэспубліку Югаславіі, за тое, што яна ўвяла новы сцяг, у якім, як лічыць Грэцыя, выкарыстана старажытная грэчаская эмблема. Македонія, якая дабіваецца прызнання незалежнасці, замяніла на сваім сцягу чырвоную зорку на адлюстраванне сонца з 16-цю промнямі, якое традыцыйна з'ўлялася сімвалам старажытнай Македоніі. Прадстаўнік улад Грэцыі назваў гэты крок правакацыйным. Грэцыя лічыць, што назва «Македонія» падразумявае наяўнасць тэрытарыяльных прэтэнзій гэтай краіны на паўночную правінцыю Грэцыі, што мае такую ж назву. Грэцыя робіць адчайныя крокі, каб перашкодзіць прызнанню Македоніі сусветнай супольнасцю.

○ Старшыня Дзяржаўнага Савета Грузіі Эдуард Шэварднадзе выступіў з пагрозай прымяніць сілу супраць мяцежнікаў, якія захапілі міністра ўнутраных спраў Грузіі і некалькіх яговых калег. Выступаючы на шматтысячным мітынгу ў Тбілісі, Шэварднадзе заявіў, што ў заходнюю Грузію накіраваны тры тысячы нацыянальных гвардзейцаў, якія павінны акружыць мяцежныя раёны. Міністр унутраных спраў быў захоплены ў аўторак у час правядзення перамоў з прыхільнікамі звергнутага прэзідэнта Звіяда Гамсахурдзія.

○ Урад Філіпін згадзіўся на ўрачыстае перазахаванне цела былога прэзідэнта краіны Фердынанда Маркаса на Філіпінах. Ён памёр у выгнанні ў ЗША тры гады назад. У адпаведнасці з пагадненнем, заключаным урадам з сям'ёй Маркаса, 1 верасня цела былога прэзідэнта будзе дастаўлена ў ягоную родную правінцыю на поўнач ад Манілы. Міністр унутраных спраў Філіпін заявіў, што Маркас будзе пахаваны з захаваннем усіх ушанаванняў, што належаць кіраўніку краіны. Маркаса абвінавачвалі ў прысваенні 1 мільярда долараў з дзяржаўнай казны.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

○ Улады Злучаных Штатаў абвінавацілі сербскія ўлады ў Босніі і Герцагавіне ў тым, што яны тайна пераводзяць зняволеных з адных канцэнтрацыйных лагераў у другія. Гэта робіцца напярэдадні інспекцыі лагераў прадстаўнікамі Міжнароднага Чырвонага Крыжа. Мэта такіх пераводаў — стварэнне бачнасці таго, што зняволеныя ўтрымліваюцца ў належных умовах.

○ Паводле паведамлення ізраільскага радые, Ізраіль спыніў выкуп дамоў для яўрэяў у арабскай частцы Іерусаліма. Спыняюцца рамонтныя і будаўнічыя работы ў гэтых раёнах. Гэты крок зроблены пасля таго, як прэзідэнт ЗША Джордж Буш папрасіў кангрэс адмяніць забарону на прадастаўленне Ізраілю крэдытаў на суму 10 мільярдаў долараў.

○ Як паведамляе друк, у бліжэйшы час прэзідэнт ЗША Джордж Буш аб'явіць аб адстаўцы дзяржсакратара Джэймса Бейкера, які, пакінуўшы свой пост, возьме на сябе кіраўніцтва перадвыбарнай кампаніяй Буша. Гэтыя паведамленні афіцыйна пакуль не пацверджаны. Чакаецца, што абавязкі дзяржсакратара будуць ускладзены на намесніка Бейкера — Іглбергера.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

○ Савет Бяспекі ААН запатрабаваў, каб урад Афганістана і апазіцыйныя групоўкі спынілі ўзброеныя дзеянні для таго, каб з Кабула змаглі эвакуіравацца дыпламаты Расіі і іншых краін свету. Пастаянны прадстаўнік Расіі ў ААН Юлій Варанцоў заявіў, што ўрад ягонай краіны мае намер эвакуіраваць каля ста служачых пасольства і членаў іх сем'яў. Пасольства апынулася ў цэнтры перастрэлкі паміж варагуючымі групоўкамі. Пры выбуху аднаго са снарадаў быў забіты расійскі дыпламат і двое атрымалі раненні.

○ Паводле паведамлення амерыканскага дзяржздэпартамента, пасольства ЗША на Украіне правяло ўчора сустрэчу з амерыканцам па прозвішчу Сінко, які заяўляе, што, апынуўшыся на Украіне пасля другой сусветнай вайны, ён так і не атрымаў дазволу на выезд. Па словах прадстаўніка дзяржздэпартамента Баўчэра, супрацоўнікі пасольства хочуць пацвердзіць амерыканскае паходжанне Сінко, высветліць, ці мае ён патрэбу ў дапамозе. Сінко, якому зараз 73 гады, сцвярджае, што ён неаднаразова хацеў выехаць у Злучаныя Штаты, аднак савецкія ўлады і органы кожны раз збівалі яго, заключалі ў турму і абвінавачвалі ў шпіянажы.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

ПАСТАНОВА

Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

перавесці на рэжым работы, які забяспечваў бы аператыўную ацэнку абстаноўкі і выдачу неабходных даных для прыняцця рашэнняў;

узяць на ўлік і прывесці ў гатоўнасць да выкарыстання ўсе тэхнічныя сродкі па лакалізацыі і ліквідацыі пажараў;

забяспечыць дакладнае ўзаемадзеянне ўсіх тэрытарыяльных і галіновых органаў кіравання, органаў ваеннага камандавання і грамадзянскай абароны.

2. Ускласці адказнасць за своечасовае прынятце мер па ліквідацыі пажараў на старшынь аблвыканкомаў, Мінскага гарвыканкома, гарвыканкомаў і райвыканкомаў, кіраўнікоў прадпрыемстваў і арганізацый.

Непасрэднае аператыўнае кіраўніцтва правядзеннем мерапрыемстваў па папярэджанню, лакалізацыі і ліквідацыі пажараў даручыць камісіям па надзвычайных сітуацыях і іх рабочым органам, штабам Грамадзянскай абароны.

Прадаставіць ім права прыцягваць для ліквідацыі пажараў неабходныя сілы і сродкі прадпрыемстваў і арганізацый, незалежна ад іх ведамаснай прыналежнасці.

Мінскаму гарвыканкому аказаць практычную дапамогу ў тушэнні пажараў у Мінскім раёне.

3. Кіраўнікам міністэрстваў і ведамстваў неадкладна забяспечыць ліквідацыю пажараў на падведамных тэрыторыях і аб'ектах, устанавіць кругласутачныя назіранні за гэтымі тэрыторыямі і аб'ектамі ў мэтах недапушчэння новых пажараў.

4. Міністэрству абароны (П. Казлоўскаму) прывесці ў гатоўнасць неабходную колькасць інжынерных, хімічных, трубаправодных падраздзяленняў і часцей для ліквідацыі пажараў па заяўках камісій па надзвычайных сітуацыях абласцей і раёнаў. Дазволіць міністэрству прызваць для гэтых мэт у неабходнай колькасці спецыялістаў з ліку ваеннаабавязаных запасу.

5. Міністэрству ўнутраных спраў (У. Ягораву), Міністэрству сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання (Ф. Мірачыцкаму), Міністэрству лясной гаспадаркі (Г. Маркоўскаму), канцэрну «Белпалівагаз» (З. Таўпянцу) узмацніць кантроль і павысіць адказнасць кіраўнікоў падведамных прадпрыемстваў і арганізацый за выкананне патрабаванняў пажарнай бяспекі і ліквідацыю пажараў, звярнуўшы асаблівую ўвагу на павышэнне проціпажарных мерапрыемстваў на збожжатаках, у збожжасховішчах і на небяспечных аб'ектах.

6. Дзяржаўнаму камітэту па забеспячэнню нафтапрадуктамі (В. Сурмачу) прадугледзець выдзяленне ў патрэбных аб'ёмах гаруча-змазачных матэрыялаў для забеспячэння дзеянняў па барацьбе з пажарамі.

Міністэрству рэсурсаў (У. Шэпелю) адшукаць і па заяўках аблвыканкомаў паставіць неабходную колькасць водаправодных труб, вадапомпавых станцый, проціпажарнай тэхнікі і інвентару.

7. Міністэрству ўнутраных спраў (У. Ягораву) сумесна з Пракуратурай (І. Сашчэкам) па ўсіх выпадках непрыняцця належных мер па папярэджанню і ліквідацыі пажараў з боку адпаведных службовых асоб ажыццяўляць расследаванне з мэтай прыцягнення вінаватых да адказнасці ва ўстаноўленым парадку.

8. Органам Дзяржаўнай аўтамабільнай інспекцыі Міністэрства ўнутраных спраў, Міністэрству лясной гаспадаркі ўзмацніць кантроль за выкананнем вадзіцелямі транспартных сродкаў рашэнняў аб абмежаванні наведванняў лясоў, своечасова выяўляць грамадзян — парушальнікаў проціпажарных правіл, прыцягваць іх да адказнасці ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

9. Выдзеліць з рэспубліканскага бюджэту дадаткова на 1992 год Міністэрству лясной гаспадаркі 65 млн. рублёў на расходы па тушэнню пажараў, павелічэнню аб'ёмаў прафілактычных проціпажарных мерапрыемстваў, умацаванню лесапажарных службаў у лясгасах і Міністэрству ўнутраных спраў — 100 млн. рублёў на расходы па тушэнню пажараў, набыццю проціпажарнай тэхнікі і інвентару.

10. Міністэрству лясной гаспадаркі аднавіць колькасць дзяржаўнай лясной аховы і лесагаспадарчых прадпрыемстваў у межах, што існавалі па стану на 1 студзеня 1988 г.

11. Штабу Грамадзянскай абароны рэспублікі, Міністэрству ўнутраных спраў, Міністэрству лясной гаспадаркі, Міністэрству сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання, Міністэрству абароны, канцэрну «Белпалівагаз», старшыням аблвыканкомаў і Мінскага гарвыканкома далажыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь аб прынятых мерах па стабілізацыі пажарнай абстаноўкі 20 жніўня 1992 г.

Першы намеснік Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь М. МЯСНІКОВІЧ.
Першы намеснік Кіраўніка спраў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь А. САКАЛОЎСКІ.

12 жніўня 1992 г.

ЗДАРОВЫ — І НІЯКІХ ЦВІКОЎ

12 жніўня Старшыня Вярхоўнага Савета Беларусі Станіслаў Шушкевіч быў выпісаны з урадавай бальніцы.

Туды, нагадаем, спікер парламенту быў змешчаны 8 жніўня з колатай ранай левай ступні, якую ён атрымаў у час будаўніцтва ўласнай дачы ў выніку таго, што наступіў на цвік. На пытанне карэспандэнта аб самаадчуванні Станіслаў Станіслававіч адказаў:

— Адчуваю сябе значна лепш, чым пішуць у газетах. Проста была занесена інфекцыя, давялося яе «блакіраваць»..

— Але гэта не зменшыць вашага імпэту і жадання нарэшце дабудаваць дачу?

— Не, вядома. Толькі час страчаны, на жаль.

Так, палова адпачынку Старшыні Вярхоўнага Савета ўжо прайшла. Зрэшты, «адпачынкам» яго назваць можна з вялікай нацяжкай: 8 жніўня С. Шушкевіч правадзіў пасяджэнне Прэзідыума парламенту, а 13 жніўня сустрэўся з дэлегацыяй Усекітайскага сходу народных прадстаўнікоў.

Алесь ЛІПАЙ.

ДОБРЫЯ ВЕСТКІ ДЛЯ ЕЛЬЦЫНА

Падведзены вынікі дзейнасці навасібірскай ініцыятыўнай групы за правядзенне рэферэндуму па датэрміноваму спыненню паўнамоцтваў Прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына. Групе ўдалося сабраць толькі 20.108 подпісаў. Усяго ў Новасібірску пражываюць каля 1 мільёна чалавек.

БелаПАН.

ХЛЯБОК ДАРАЖЭЕ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

будзе больш. У гэту рэспубліку закінуты адпаведны дэсант для аказання дапамогі — 2 тысячы вялікагрузных машын, 1,5 тысячы камбайнераў і г. д. Канчаткова пытанне аб пастаўках будзе вырашана пры заключэнні эканамічнага пагаднення на ўзроўні першых асоб. Штосьці будзе здабыта па бартэру, напрыклад, у Польшчы. Выдзеліла крэдыт у 50 мільёнаў долараў на закупку 400 тысяч тон Камісія ЕЭС. Прынята таксама рашэнне ўрада: пры любой гандлёвай здзелцы беларускіх камерцыйных фірм з замежжам (СНД не датычыцца) гэтыя фірмы павінны выдзеліць 25 працэнтаў валюты на закупку хлеба.

Як ставіцца да мяркуемага павышэння? Цудаў не бывае, так складваюцца абставіны. Рынак ёсць рынак.

Такім чынам, чарговае павышэнне? Не думаю, што яно прынясе нам шмат радасці, хоць варта пагадзіцца: гэта ў данай эканамічнай сітуацыі — аб'ектыўная эканамічная неабходнасць. Асабліва калі ўлічваць, у якую кабалу мы зноў загналі нашага «прыярытэтнага» селяніна. Праўда, можна было б сказаць нешта наконт сродкаў, якія мы па-ранейшаму выдзяляем банкрутам, наконт непамерных ваенных расходаў — ужо на наша беларускае войска і г. д. Забраць бы адсюль на датацыі. Хоць, між іншым, а куды дзенешся і ад той жа эканамічнай вайны, якая разгарнулася на прасторах былога Саюза, калі кожны імкнецца абскакаць, а працай кажучы — абдурыць суседа. З дапамогай тых жа цэн...

Сумна.

Іван БАРАНОЎСКІ.

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

17 жніўня, ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

16.30. Навіны.
16.35. «Дзікія лебедзі». Маст. фільм з субцітрамі.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. «На схілах старажытнага вулкана». Кінанарыс.
19.25. Творчае аб'яднанне МЭТА, «Культура». Пытанні нацыянальнага адраджэння.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. «Гарым!» Рэйд Беларускага тэлебачання і Міністэрства лясной гаспадаркі рэспублікі.
21.45. «Маці Урагана». Маст. фільм.
23.25. Спартыўны тэлекур'ер.
23.45. НІКа.

Канал «Астанкіна»

17.00. Навіны.
17.25. Футбольны агляд.
17.55. Крэшчэнда. Музычная праграма.
18.10. НЭП.
18.40. «Зоркі рускага балета». Фільм 5-ы.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Непрадбачаныя візіты». 1-я серыя.
21.45. «Дні водпуску». Публіцыстычны фільм.
23.20. Мегамікс.
23.45. Бамонд.
0.05. «Мы памятаем вашы твары». Л. Маркаў.
0.55. «Беноні і Роза». Маст. фільм 4-я серыя.

Канал «Расія»

17.05. «Перамажы дракона».
17.45. Тварам да Расіі.
18.00. Апазіцыя.
18.45. Крымінальныя паведамленні.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «ЗША—СССР: вялікая гульня» (Францыя—Іспанія). Фільм 5-ы «Халодная вайна».
20.30. «Зладзеі ў законе». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.25. «З гарматы на Месяц і далей без перапынку». Мультфільм для дарослых.
22.35. В. Цой. «Сонечныя дні».

18 жніўня, АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.45. «Маці Урагана». Маст. фільм.
10.25. «З усмешкай добрай». Фільм-канцэрт.
11.05. «Амерыканская трагедыя». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Мумі-Троль і іншыя», «Мумі-Троль і камета», «Шлях дамоў». Мультфільмы.
17.30. «Калыска чатырох чараўніц». Тэлеспектакль па матывах п'есы У. Караткевіча.
18.00. Дак. фільм.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Літаратурная гасцёўня. Ю. Свірка. «Між вогненных чэрвеняў».
19.30. Эканамічная хваля. Аб развіцці першай на Беларусі свабоднай эканамічнай зоны. Прамая лінія. Перадача з Брэста.
20.30. «Красаўка». Кінанарыс.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. Маст. фільм «Жанчына французскага лейтэнанта» (Вялікабрытанія).
23.35. НІКа.
23.50. Музычнае мастацтва Украіны. Спявае саліст Кіеўскай оперы Іван Панамарэнка.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Мышаня, якое хацела быць падобным на чалавека». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Лімпапо.
9.35. «Каваль-чараўнік». Мультфільм.
9.55. «Зоркі рускага балета». Фільм 5-ы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм. 1-я серыя.
13.25. Свет грошай Адама Сміта.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Спартыўныя куміры нашай маладосці. Барыс Шахлін.
14.40. «Беноні і Роза». Маст. фільм. 5-я серыя.
15.40. «Паляўнічы». Мультфільм.
15.45. Фільм—дзецям. «Зверабой». 2-я серыя.
17.00. Навіны.
17.25. «Наш сусед — Кітай».
18.10. «Багатыя таксама плачуць».
18.55. Яраслаўскі фестываль «Жанчына ў тэатры».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм 2-я серыя.
21.55. Максіма.
22.25. «Ялта-92». Дзень першы. У перапынку **(23.00)** — Навіны.
1.25. «Беноні і Роза». Маст. фільм. 5-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Зусім сакрэтна.
8.50. «Дамашні клуб».
9.05. Мульці-пульці. «Уладар маланак».
9.15. Тэлевізійны тэатр Расіі. «У пошуках Соф'і».
10.00. У свеце жывёл.
11.00. «Шкляны лабірынт». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Мульці-пульці. «Дорэмі», «Калі б я быў маім татам».
16.00. Студыя «Рост». «Клуб-Т».
16.30. Там-там навіны.
16.45. «Марына Цвятаева — Уладзіміру Маякоўскаму».
17.00. «Царскае Сяло Інакенція Аненскага».
17.30. Набытак рэспублікі. А. Салавей.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. «Марыінскі тэатр у Метраполітэн-опера.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара».
20.25. «Залаты сон». Фільм С. Дзебіжава.
21.00. Акно ў Расію.
22.00. Весткі.
22.20. Музычны экзамен № 3.

19 жніўня, СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Дак. фільм.
9.30. «Амерыканская трагедыя». Маст фільм. 2-я серыя.
10.40. Творчае аб'яднанне МЭТА. «Культура». Пытанні нацыянальнага адраджэння.
16.30. Навіны.
16.35. «Казка пра Камара Камаровіча». «Плошча кардонных гадзіннікаў», «Пра Ксюшу і камп'юшу». «Кубік». Мультфільмы.
17.30. Для школьнікаў. «ПІК» у гасцях у Ядвігі Паплаўскай.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. «Пяць зорак». Тэлегульня.
20.05. «Мае сэрца і думкі з вамі...» Да 80-годдзя пісьменніка Барыса Мікуліча.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Белая костка». Маст. фільм.
23.05. НІКа.
23.20. Музычнае мастацтва Украіны. Танцуе народны артыст Украіны Мікалай Прадчанка.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Капітошка». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. «Казка пра храбрага зайца». Мультфільм.
10.00. Брэйн-рынг.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм. 2-я серыя.
12.35. «Жыла-была птушачка», «Пра павучка, з якім ніхто не сябраваў». Мультфільмы.
13.10. Тэлемікст.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Сёння і тады.
14.55. «Беноні і Роза». Маст. фільм. 6-я серыя.
15.55. «Вецер у запас». Мультфільм.
16.10. Рок-урок.
17.00. Навіны.
17.25. «Куды ляціш, Віктар?» Мультфільм.
17.45. Студыя «Палітыка» паказвае: банкі.
18.15. «Багатыя таксама плачуць».
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.50. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм. 3-я серыя.
22.05. «Ялта-92». Дзень 2-гі.
1.05. «Беноні і Роза». Маст. фільм. 6-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Акно ў Расію.
8.50. Вольны час. «Калекцыянер».
9.05. «Астравы разладу. Погляд з Японіі» Перадача 2-я.
9.35. «Бурда модэн» прапануе...
10.10. Экзотыка.
11.10. «Жонка пакінула». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Прадпрымальніцтва — гэта свабода.
15.15. Мульці-пульці.
15.25. «Роздум вакол конкурсу».
16.00. Хрысціянская праграма. «Нагорная пропаведзь. Блажэнныя чыстыя сэрцам».
16.30. Там-там навіны.
16.45. У гэты час праз год.
17.05. Палітаддзел.
17.45. М-трэст.
18.00. «У пошуках сябе».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «ЗША — СССР: вялікая гульня» (Францыя — Іспанія). Фільм 6-ы «Сонца ўзыходзіць на ўсходзе».
20.30. «Ой вы, гусі...» Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. «Выстрал «Аўроры», ці Расійскія метамарфозы».
22.25. Ордэн Арла — узнагарода Расіі.

20 жніўня, ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Столькі пачуцця ў напеве родным». Фільм-канцэрт.
9.15. «Амерыканская трагедыя». Маст. фільм. 3-я серыя.
10.30. Літаратурная гасцёўня. Ю. Свірка «Між вогненных чэрвеняў».
16.30. Навіны.
16.35. «Прыгоды капітана Урунгеля». Мультфільм. 1—5-я серыі.
17.25. «Мы спяваем казку». Дзіцячая музычная школа № 15 г. Мінска.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.45. Горад вогненных прафесій.
20.15. Тыдзень беларускага ўрада.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе. Дабрачынны канцэрт гуртоў «Уліс» (Мінск) і «Холі Джой» (Лондан).
22.55. НІКа.
23.10. Музычнае мастацтва Украіны. Спявае Ніна Мацвіенка.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Дзіўнае кіцяня». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. «Найда». Мультфільм.
10.05. Дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм. 3-я серыя.
12.35. «Лебедзі», «Чаму сланы?». Мультфільмы.
13.10. Тэлемікст.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Гэта было... было...
14.40. «Залатая міна». Маст. фільм. 1-я серыя.
15.45. Дзіцячы музычны клуб.
16.25. Студыя «Палітыка» паказвае...
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Аўтарская праграма Э. Разанава «Размова на свежым паветры». Частка 1-я «Васіль Аксёнаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.50. «Непрадбачаныя візіты». Маст. фільм. 4-я серыя.
22.15. «Ялта-92». Дзень 3-ці.
23.00. Навіны.
23.35. Працяг конкурсу «Ялта-92».
1.30. «Залатая міна». Маст. фільм. 1-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. У пошуках сябе.
8.50. Вольны час. «Увага: здымаю!»
9.05. Дакументальная панарама. «Тры дні ў жніўні».
9.50. Рускія песні і рамансы.
10.15. Надзвычайная сітуацыя.
11.00. «Перамена лёсу». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00 Бізнес — новыя імёны.
15.15. Сігнал.
15.30. Пілігрым.
16.30. Там-там навіны.
16.45. Музыка старажытнага Ноўгарада.
17.00. Далёкі Усход.
17.45. Праграма «Ключ».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Надзея рускага балета.
20.15. Віват, Расія! Мітынг ля Белага дома.
21.00. На палітычным Алімпе.
22.00. Весткі.
22.20. На палітычным Алімпе (працяг).
23.00. Паніхіда і адкрыццё мемарыяльнай дошкі загінуўшым абаронцам Белага дома.

ШКОЛА ПАВОДЗІН

Не хадзіце, дзеці, у Афрыку гуляць...

ПАМЯТАЙЦЕ:

● **калі ваша дзіця згубілася, адразу ж званіце ў міліцыю. Лепш беспадстаўная трывога, чым трагедыя;**

● **кашулі ці світэры з напісаным на іх імем дзіцяці спрашчаюць незнаёмцу ўваходжанне з ім у кантакт і заваяванне яго даверу;**

● **лепшая абарона для дзіцяці — увага і прысутнасць паблізу бацькоў.**

Памятаеце жартоўную перасцярогу дзіцячага пісьменніка? А калі сур'ёзна, сёння дзецям небяспечна стала жыць. І, канешне, мы, дарослыя, павінны навучыць іх пазбягаць небяспекі.

Нельга выпускаць з-пад увагі нічога, што можа ўяўляць для дзяцей небяспеку: ад статуэтак і ваз да электрычных разетак і каструль, якія стаяць на газавай пліце. Усё, што можа нанесці шкоду, павінна быць схавана ў надзейнае месца.

Дзеці безабаронныя ва ўсіх адносінах, таму што маюць абмежаваны вопыт. У іх не толькі крадуць веласіпеды ці вымагаюць кішэнныя грошы больш прадпрымальныя равеснікі. Яны могуць лёгка быць траўміраваны дарослымі як фізічна, так і псіхічна. Бацькі, настаўнікі і ўсе, хто працуе з дзецьмі, павінны абараняць іх і навучыць разумна і адказна паводзіць сябе ў пэўных сітуацыях.

Дзеці павінны вучыцца быць уважлівымі і кіраваць пачуццём страху. У гутарках з імі дайце ім зразумець, што яны заўсёды могуць звярнуцца да вас па параду — гэта найлепшая гарантыя іх бяспекі. Ступень самастойнасці дзяцей і пастаянны кантроль за імі бацькоў залежаць, з аднаго боку, ад узросту дзіцяці, з другога — ад месца, дзе яно жыве. Жылыя масівы вялікіх гарадоў, асабліва на ўскраінах, тояць у сабе значна больш небяспекі, чым, напрыклад, загарадныя пасёлкі.

ВОСЬ НЕКАТОРЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ.

● **Маленькіх дзяцей** трэба старацца не пакідаць адных дома, у машыне, на вуліцы, у шматлюдных месцах. Дзіця падвержана не толькі небяспецы нападу, але і небяспецы трапіць пад машыну ці проста моцна спужацца.

● **Праводзьце маленькіх дзяцей у школу** і імкніцеся забіраць іх дадому. Устанавіце з іншымі бацькамі чарговасць і пастаянна даведвайцеся, каму сёння вы даверылі ваша дзіця.

● **Не пускайце дзяцей** гуляць адных, нават калі гэта непадалёк ад дому.

● **Не дазваляйце дзіцяці** ад'язджаць на веласіпедзе за межы двара да таго часу, пакуль яно не навучыцца пазнаваць па гадзінніку час, карыстацца тэлефонам і паводзіць сябе адказна.

● **Перш чым дазволіць** дзіцяці пагуляць на двары насупраць, пераканайцеся, што яно ведае, як паводзіць сябе з чужымі людзьмі. Чужы — гэта той, каго ты не ведаеш, нават калі ён гаворыць, што ведае цябе.

● **Навучыце дзіця** запамінаць дэталі адзення, знешні выгляд і машыну любога чужога чалавека, які спрабуе ўступіць з ім у кантакт.

ВУЧЫЦЕ ДЗІЦЯ:

● **Не размаўляць з чужымі людзьмі. Пераканайцеся, што дзеці ведаюць, у якіх выпадках яны могуць не паслухацца дарослага. Растлумачце ім, што, не рэагуючы на знакі ўвагі і на загады незнаёмца, яны павінны памятаць вашы настаўленні;**

● **Нікуды не хадзіць з чужымі. Прывядзіце дзецям прыклады падманаў, што ўчыняюцца незнаёмцамі. Спытайце ў дзяцей, як бы яны зрабілі, калі б, напрыклад, нехта прапанаваў ім цукеркі, гумку, грошы, цацкі ці проста пакатацца на машыне. Растлумачце, што гэта толькі хітрасць, а не падарункі, каб прымусіць іх зрабіць нешта нядобрае;**

● **Крычаць: «Я яго не ведаю» — так гучна, як толькі зможа, калі чужы паспрабуе прымяніць недазволенае. Можна нават нешта рабіць: кусацца, драпацца, уцякаць, калі незнаёмец вельмі настойлівы.**

Не дазваляйце дзецям выходзіць з дому, пакуль яны не навучацца правільна сябе паводзіць у пэўных сітуацыях. Унушыце, што больш бяспечна знаходзіцца ў кампаніі, лепш гуляць усім разам ці прынамсі ўдваіх. Калі ўзнік інцыдэнт, няхай звяртаюцца на вуліцы да міліцыянера па дапамогу.

Дзеці павінны ведаць сваё поўнае імя, хатні адрас і тэлефон. Нядрэнна было б, каб дзіця ведала тэлефон суседа, а таксама ўмела карыстацца гарадскім тэлефонам.

Трэба навучыць дзяцей званіць пры неабходнасці ў міліцыю, пажарную ахову і хуткую медыцынскую дапамогу.

Дзеці не павінны гуляць у цёмных месцах, на звалках і пустэчах, побач з чыгункай і ў разбураных будынках, і, канешне, абавязаны заўсёды гаварыць вам, куды ідуць. Скажыце ім, у колькі гадзін вяртацца дадому, і загадзя разлічыце, ці змогуць яны вярнуцца да гэтага часу.

Шмат згвалтаванняў дзяцей учыняецца людзьмі, якіх яны ведаюць. Старайцеся ўнушыць дзіцяці асноўныя мадэлі паводзін з дарослымі ў такіх сітуацыях.

Першае — яны не павінны дазваляць дакранацца да сябе, калі ім гэта непрыемна; другое — бачыць розніцу паміж нармальнымі праявамі добрых пачуццяў і неўласцівымі фізічнымі кантактамі; трэцяе — умець адрозніваць добрыя і дрэнныя сакрэты, адразу ж звярнуўшыся да вас, калі нехта з дарослых папрасіў нікому не гаварыць пра фізічныя кантакты, што адбыліся; чацвёртае — няхай спытаюць у вас дазволу, перш чым прыняць падарунак ці пайсці ў госці нават да суседа па дому; пятае — павінны адразу сказаць вам, што ім прапаноўвалі цукеркі ці цацкі, нават калі яны іх не ўзялі. Заўсёды пытайцеся, адкуль у дзяцей той ці іншы чужы прадмет.

Калі дзіця падверглася палавому насіллю, верце яму безагаворачна. Дзеці рэдка прыдумваюць падобныя выпадкі і рэдка спрабуюць утаіць гэта. Супакойце дзіця. Скажыце яму, што яно зусім не вінавата. Самае страшнае, калі дзеці пераносяць усю віну за тое, што здарылася, на сябе. Пераканайце дзіця, што вы абароніце яго ад гвалтаўніка. Калі дзіцяці цяжка апісаць тое, што здарылася, няхай возьме ляльку ці плюшавую цацку, каб з іх дапамогай паказаць, што здарылася: і, канешне, неадкладна выклікайце міліцыю, хуткую дапамогу і заяўляйце пра тое, што здарылася.

Віталь СУНДАКОЎ.
(Часопіс «Деловой журнал для всех»).

ЯК ПЕРАМАГЧЫ СТРЭС

Прытармазіце! Калі ласка!

Большасць людзей прад'яўляюць да сябе завышаныя патрабаванні. Спробы паспець многае за кароткі прамежак часу — самая частая прычына стрэсу. Калі чалавек пастаянна спяшаецца зрабіць тысячу спраў у дакладна ўстаноўленыя ім тэрміны, урачы пазначаюць такі стан як хваробу паспешлівасці. Эмацыянальны стрэс — непазбежны спадарожнік такога ладу жыцця.

ВОСЬ НЕСКЛАДАНЫЯ ПРЫЁМЫ для людзей, якім трэба запаволіць тэмп жыцця:

● **пакідайце наручны гадзіннік дома** ў тыя дні, калі вам не трэба нідзе быць дакладна ва ўказаны час (скажам, у выхадны дзень);

● **старайцеся рабіць адну справу,** а не некалькі адначасова (напрыклад, не чытайце газету за ядой, не праглядайце дакументы, калі размаўляеце па тэлефоне);

● **спрабуйце размаўляць больш марудна;**

● **пешшу хадзіце павольна.** Людзі вашага тыпу, як правіла, «носяцца» нават тады, калі спяшацца ім няма куды;

● **будзьце больш прыязнымі да тых, хто побач,** усміхайцеся, а не прабягайце міма з апаскай, што вы спозніцеся і нічога не паспееце;

● **калі вы водзіце машыну,** то не старайцеся ехаць хутчэй, чым іншыя;

● **навучыцеся стаяць у чарзе спакойна;**

● **плануйце дзелавыя сустрэчы** так, каб паміж імі былі 15-мінутныя перапынкі: вашы мозг і цела патрабуюць адпачынку;

● **у вашым распарадку дня павінен быць час для адпачынку;**

● **знаходзьце час «панюхаць ружы»,** гэта значыць проста задаволіцца радасцямі жыцця. Вяртаючыся з работы, палюбуйцеся на малышоў, якія гуляюць, «пагаварыце» з чужым сабакам.

ПРАГРАМА ТЭЛЕПЕРАДАЧ

21 жніўня, ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Вялікая сям'я». Маст. фільм.
10.00. «Вандроўнік у Балгарыі». Фільм-канцэрт.
11.00. «Амерыканская трагедыя». Маст. фільм. 4-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. «Прыгоды капітана Врунгеля». Мультфільм. 6—10-я серыі.
17.45. Для школьнікаў. Лета ў горадзе.
18.00. Дак. фільм.
18.30. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «Днепр» (Магілёў). У перапынку (19.15) — Абласныя навіны (Магілёў).
20.15. «Рамансы». Фільм-канцэрт.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Вялікая сям'я». Маст. фільм.
23.35. Футбол-92. Вынікі тура.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. «Таямнічая згуба». Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.05. Аўтарская праграма Э. Рязанава «Размова на свежым паветры». Частка 1-я «Васіль Аксёнаў».
10.05. «Клуб падарожнікаў» (з сурдаперакладам).
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Непрадбачаныя візіты». Фільм. 4-я серыя.
12.45. «Ох, адпачынак», [illegible]. Мультфільмы.
13.15. Брыдж.
13.40. Бізнес-клас.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Музычная гасцёўня Ірыны Архіпавай. Перадача 2-я.
14.55. «Залатая міна». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00. Відавочнае — неверагоднае.
16.40. [illegible]. Мультфільм.
17.00. Навіны.
17.25. «З табой, Расія». Канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага рускага народнага хору імя М. Пятніцкага.
18.10. «Капрызная прынцэса». Мультфільм.
18.30. Чалавек і закон.
19.00. ТБ «Нява». «Хто з намі?»
19.20. Фільм-дзецям. «Прыгоды Чорнага Прыгажуна». 6-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.50. Поле цудаў.
21.45. Адпачывай!
22.00. Палітбюро. Дак. фільм «За вокнамі жнівень».
23.20. Цень буравесніка. У перапынку — Навіны.
0.40. «Залатая міна». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Студыя «Нотабене».
8.35. «Варвара-краса, Доўгая Каса». Маст. фільм.
10.00. [illegible]
10.25. М-трэст.
10.40. «Марыінскі тэатр у Метраполітэн-опера».
11.20. «Санта-Барбара».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. Віват, Расія! [illegible] Белага Дома ў Георгіеўскай зале Крамля.
15.20. Тэлебіржа.
16.00. [illegible]
16.30. Там-там навіны.
16.45. Антракт.
17.00. Кола агляду.
17.55. [illegible] Расіі.
18.40. «Гром не грымне», «Вадзянік». Мультфільмы для дарослых.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Стаміўся ад XX стагоддзя». Літаратурна-музычная кампазіцыя.
20.00. Навіны аўта- і мотаспорту.
20.30. «Сірано дэ Бержэрак». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Крымінальныя паведамленні.
22.30. Вячэрні салон.

22 жніўня, СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Мастацкі фільм «Кароль шантажу».
9.50. «Чэмпіён у лесе». Мультфільм.
10.00. Паказвае Віцебск. Тэлестудыя «Вясёлка».
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Мастацкі фільм «Смяротная схватка».
12.20. 20 мінут рэдактара. Па пісьмах гледачоў.
12.40. На зямлі Беларусі ў згодзе... Аб свяце беларускіх татар у г. п. Іўе.
13.10. «Суперкніга». 16-я серыя.
13.45. «Кай са скрыні». Мастацкі фільм з субцітрамі.
15.15. Перасяленцы. Дзе знайсці прытулак ад чарнобыльскай бяды.
15.45. «Рыкэ-чубарык», «На рынгу». Мультфільмы.
16.15. «Цырк прыехаў». Фільм-канцэрт.
17.05. Жані. Аб дабрачыннай дзейнасці ў Беларусі французскай настаўніцы Жані Арнэгі.
17.35. А. Кертас. «Яны любілі яго». Спектакль Тэатра імя Янкі Купалы.
19.20. Іграе трыо баяністаў Белдзяржкансерваторыі.
19.55. «Адраджэнне». Дак. фільмы.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. «Армейская гісторыя». Маст. фільм (ЗША).
23.15. НІКа.

Канал «Астанкіна»

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Ранішняя гімнастыка.
7.45. Спорт для ўсіх.
8.15. «Музычныя інструменты і іх гісторыя» (Германія) 11-я серыя «Іспанская гітара».
8.45. Як дабіцца поспеху.
9.00. Радыё «Труба». Забаўляльная праграма.
9.30. Цэнтр.
10.10. «Хаджа Насрэдзін». Мультфільм. 1-я і 2-я серыі.
10.30. Ахоўная грамата. «Кветкі сярэдзіны лета».
11.00. Авіякасмічны салон.
11.15. Музычны кіёск.
11.45. «Увага: X Маладзёжны».
12.05. Дапамажы сабе сам.
12.35. «Грай, гармонік!» Перадача з Яраслаўля.
13.30. Служэнне муз не церпіць мітусні.
14.00. Навіны з (сурдаперакладам).
14.25. Парадыз-кактэйль.
15.35. «Ліса, мядзведзь і матацыкл з каляскай». Мультфільм.
15.45. «Кароль Драздавік». Маст. фільм.
17.15. Дак. фільм.
18.10. «Яноты». Мультфільм (Канада).
18.35. Маст. фільм «Шаноўныя панове».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.50. Рэпартаж ні аб чым.
21.05. Закрыццё VII Тэлевізійнага конкурсу маладых выканаўцаў эстраднай песні «Ялта-92». У перапынку (23.00) — Навіны.
0.20. «Шлюб па-імерэцінску». Маст. фільм. 1-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Юрый Паноў і яго Надзея».
7.50. Адзін на адзін пры сведках. Уладзімір Праснякоў-старэйшы і Уладзімір Праснякоў-малодшы.
8.35. Ачаг.
9.05. Музычная вёска.
9.35. На экране—Амерыка.
10.05. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.05. Пілігрым.
12.50. Мульці-пульці. «Уладар маланак».
13.00. Весткі.
13.20. «Гульні для дзяцей школьнага ўзросту». Маст. фільм.
14.45. «Містэрыі і рэаліі Міхаіла Рамадзіна».
15.20. Мегаполіс.
15.50. Белая варона.
16.35. Вінілавыя джунглі.
17.05. Кантрасты.
17.45. Парламенцкі веснік.
18.00. Акцёр Міхаіл Чэхаў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. «Прывід замка Морысвіль». Маст. фільм.
21.25. Свет спорту вачамі фірмы «Жылет».
22.00. Весткі.
22.20. Праграма «А».
23.20. Манера.

23 жніўня, НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Жыццё ў танцы». Тэлефільм.
9.50. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм «Паляванне на тыгра».
10.55. Урокі здароўя. Аздараўленчыя ўласцівасці масажу і самамасажу.
11.20. Дак. фільмы.
12.00. Пра шахматы і шахматыстаў. Вядучая міжнародны гросмайстар К. А. Зварыкіна.
12.30. «Бусляня». Кароткаметражны фільм.
13.10. «Ноўгарад Вялікі». Прадстаўляе тэлебачанне Санкт-Пецярбурга.
13.40. «Баль Аляксандра Малініна». Фільм-канцэрт.
14.40. Фільм — дзецям. «Пастух Янка». 1-я і 2-я серыі.
16.50. «Нехачуха», «Вяртанне Дамавічка», «Фімка», «Добры лес». Мультфільмы.
17.35. Фестываль дзіцячай творчасці.
18.35. Творчы партрэт заслужанай артысткі Беларусі А. І. Шах-Парон.
19.25. З панядзелка... Мой дом — мая крэпасць.
20.00. Панарама.
20.25. Дак. фільм.
20.40. Калыханка.
21.05. «Насланнё». Маст. фільм (ЗША).
22.45. «Ліцадзеі». Фільм-канцэрт.

Канал «Астанкіна»

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка
7.30. Тыраж «Спортлато».
7.45. «Белае вярблюдзяня». Мультфільм.
8.05. Раным-рана.
8.45. Магчыма ўсё.
9.15. Ранішняя зорка.
10.05. Пад знакам «пі».
10.55. «Партрэт на фоне». Л. Зыкіна.
11.35. Новае пакаленне выбірае.
12.25. «Берлін. Непадарожныя нататкі».
13.00. «Запаведнікі дзікай прыроды». Фільм 12-ы.
13.30. Маст. фільм «Марк і Сафі». Фільм 12-ы.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Праграма «Мы».
15.10. «Клуб падарожнікаў».
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. Дак. фільм.
19.15. Фестываль «Залатая Еўропа».
19.50. «Семнаццаць левых ботаў». Маст. фільм. 1-я серыя «Адзін».
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны уік-энд.
22.00. У гасцях у Мусліма Магамаева. У перапынку (23.00) — Навіны.
0.05. «Шлюб па-імерэцінску». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»

7.00 Весткі.
7.20. «Перамажы дракона».
8.00. Фальклор.
8.30. Хочаце, верце...
9.00. «Навальніца 1812 года». Фільм 3-ці.
9.30. Дзеці другой сусветнай вайны — за мір, згоду, міласэрнасць. Міжнародны тэлемарафон, прысвечаны 50-годдзю Сталінградскай бітвы.
10.00. «Суперкніга». 26-я серыя.
10.30. Аты-баты...
11.00. Кар'ера. 2-гі паўфінал конкурсу дзелавых людзей.
12.00. Мульці-пульці. «Казка пра старое Рэха», «Запіскі Пірата».
12.15. Санкт-Пецярбургскі тэатр «Чацвёртая сцяна». Частка 1-я.
13.00. Весткі.
13.20. «Чацвёртая сцяна». Частка 2-я.
14.30. Дзеці другой сусветнай вайны — за мір, згоду, міласэрнасць. Міжнародны тэлемарафон, прысвечаны 50-годдзю Сталінградскай бітвы.
15.35. Дак. фільм.
16.05. Мульці-пульці. «Калі б я быў маім татам».
16.25. «Усё нармальна». Маст. фільм.
18.00. Дзеці другой сусветнай вайны — за мір, згоду, міласэрнасць. У перапынку — Весткі. Свята кожны дзень.
21.00. М. Булгакаў «Ракавыя яйкі». Частка 1-я.
22.00. Весткі.
22.20. «Ракавыя яйкі». Частка 2-я.

З ВАЛЕРЫЕМ Шкарубам я пазнаёмілася пяць гадоў назад. Ён паказваў свае пейзажы на выстаўцы «Чарнобыль. Чорная быль», напісаныя пасля паездкі ў зону аварыі разам з некалькімі блізкімі сябрамі-мастакамі. Мабыць, тады Валерый не разумеў, у якую небяспечную камандзіроўку адпраўляўся. Ды і ўсе мы слаба маглі ўявіць маштабы трагедыі і яе вынікі. Але прадчуванне таго, што адбылося нешта жахлівае, непадуладнае звычайным меркам, здольнае перавярнуць усё жыццё, парушыць спрадвечны парадак у прыродзе, падштурхнула Валерыя пабываць блізка-блізка ад сумнавядомай атамнай электрастанцыі, прайсці па апусцелых і пакінутых жыхарамі вёсках, убачыць апаленыя атамным выбухам лес і зямлю, на якой, між тым, уся зеляніна буяла і квітнела, бы ў райскім садзе.

У ПОШУКАХ ЗГУБЛЕНАЙ ГАРМОНІІ

Каля дзесяці пейзажаў, напісаных з натуры і пад уплывам паездкі ў зону, паказаў тады на выстаўцы В. Шкаруба. Трава, зямля, дрэвы, туман, паветра, неба — усё было да болю знаёмае, роднае, пазнавальнае. Прырода мела пахі і гукі. Знявечаная рукамі чалавека, яна прасіла спагады і літасці. Эмацыянальнае ўздзеянне твораў гэтага аўтара было надзвычай моцным. Сам ён, высокі, танклявы, са строгім поглядам, негаваркі, рабіў уражанне чалавека неардынарнага, з небанальнымі думкамі і ўчынкамі.

У 1989 годзе сталічныя гледачы змаглі больш грунтоўна пазнаёміцца з творчасцю маловядомага для іх жывапісца — на персанальнай выстаўцы, што праходзіла ў рэспубліканскім Доме мастацтваў. Да чарнобыльскіх палотнаў Валерый Шкаруба дадаў яшчэ дзесяткі два новых. Напісаныя простай, даступнай кожнаму чалавеку мовай, напоўненыя шчырымі пачуццямі неraўнадушнага чалавека, цеплынёй, душэўнасцю, яны выклікалі непадробнае захапленне гледачоў і крытыкаў. Дарэчы, апошнія назвалі (і не без падстаў) Валерыя Шкарубу лідэрам лірыка-рамантычнага пейзажнага жывапісу рэспублікі. Замежныя аматары мастацтва даволі хутка «паклалі вока» на пейзажы Шкарубы і пачалі вывозіць іх карціны ў Францыю і ЗША. А пасля праходзіўшай выстаўкі беларускіх мастакоў у ААН у Нью-Йорку, дзе былі паказаны і сем пейзажаў В. Шкарубы, у наша прадстаўніцтва былі перададзены ліст ад суайчыннікаў з Амерыкі. «Шчыра дзякуй за радасць сустрэчы з Радзімай на карцінах мастака з Менска Шкарубы,— пішуць яны,— ён так добра адчувае характар нашай прыроды, а яго пейзажы, прасякнутыя пяшчотнай любоўю да роднага краю і трывогай за яго лёс, лепш за газеты і кнігі расказалі, што цяпер адбываецца на Бацькаўшчыне».

Нягледзячы на нечаканую папулярнасць у замежных калекцыянераў ужо пасля першых выставак, Валерый, тым не менш, меў шмат праблем. Адной з іх была адсутнасць творчай майстэрні. У інстытуце, дзе ён працаваў, яму, праўда, выдзелілі невялічкі пакойчык для дзіцячай мастацкай студыі. Студыі, можа, занадта сказана,— гуртка з дзесяці дзетак, падобнага на той, які ён сам некалі наведваў школьнікам. Працуючы з дзецьмі, Валерый выкладваўся цалкам.

— Я адчуваў сябе як выціснуты лімон. Але не мог інакш, — кажа ён.— У любое надвор'е вядуць бацькі сваё дзіця на заняткі. Па-чалавечы несумленна было б з майго боку не аддаваць ім душу.

Непрыстойна, сорамна, несумленна... Ці многія з нас жывуць і дзейнічаюць, зыходзячы з такіх маральных катэгорый? На жаль не. В. Шкаруба, пэўна, з меншасці. І калі ўспомніць загадкавую прывабнасць яго лірычных пейзажаў нават для прагматычнага гледача, а потым паспрабаваць знайсці прычыну, таямніцу такой прывабнасці, то акажацца, што яна — у асобе аўтара, чые ўзаемаадносіны са светам і прыродай глыбока маральныя.

Калі глядзіш карціны, эцюды, эскізы мастака, міжволі задаецца пытаннем: дзе ён знаходзіць такія прыгожыя мясціны, як іх шукае? Калі папыталася пра гэта, то нават была здзіўлена: большасць з іх напісана ў ваколіцах горада, а то і ў самім горадзе.

— Трэба ўмець бачыць,— спрабуе растлумачыць свой падыход да выбару натуры аўтар.— А людзі ў асноўным як жывуць? З дому — на работу, з работы — у магазін, адтуль зноў дамоў. Вось і ўся праграма. Звярніце ўвагу на пейзаж з яблыневым садам. Калі едзеш па праспекце Скарыны ў Зялёны Луг, па правы бок той самы сад. А больш раннія пейзажы зроблены ў час паездак інстытута, дзе я працаваў, на ўборку садавіны і гародніны. Была ў нас такая дзіўная форма дапамогі гараджан вяскоўцам. Але не пра тое размова. Я тады імкнуўся як мага хутчэй выканаць сваю норму і ішоў на эцюды.

Адна дэталь з творчай біяграфіі Валерыя Шкарубы. Так высока ацэненыя сёння з мастацкага боку яго работы ніяк не ўспрымаліся яго ж калегамі яшчэ гадоў пяць-сем назад. «Ты не жывапісец,— казалі яны,— нічога ў цябе не атрымліваецца, а тое, што робіш,— бездапаможная самадзейнасць, няма чаго сунуцца не ў сваю справу». У такой сітуацыі не зламацца, працягваць пісаць было няпроста. Характар трэба было мець моцны. Тым больш, што Валерый і сапраўды па адукацыі не жывапісец, а дызайнер. І пасля заканчэння інстытута працаваў па спецыяльнасці.

Але не пісаць ён, відаць, проста не мог. Хадзіў на эцюды, ездзіў у вандроўкі разам з сябрамі, жывапісцамі Кастусём Качаном, Міколам Ісаёнкам, Уладзімірам Кожухам. Яны дапамагалі яму парадай, добрым словам.

Што ж імпануе сучаснаму гледачу, запалоханаму прагнозамі аб недалёкіх прыродных катаклізмах і надыходзячым канцы свету ў творах Валерыя Шкарубы? Напэўна, перш за ўсё тое, што мастак у гэтым негарманічным свеце ўвесь час імкнецца знайсці гармонію альбо намацаць прычыну дысгармоніі. Узяць хаця б яго вясковыя пейзажы. Мастак далёкі ад ідэалізацыі рэчаіснасці. Ведае, як на самай справе жывецца селяніну, адлучанаму і ад зямлі, і ад плёну працы сваёй. Неаднойчы бачыў кінутыя хаты, гаспадары якіх паехалі ў вялікі свет шукаць лепшай долі. З выміраннем сяла, знікненнем селяніна не хоча і не можа ён змірыцца.

Шкарубу ўжо нельга ні з кім пераблытаць, ён умее адкрываць унікальнасць, таямнічасць вобразаў роднай зямлі, ён умее гэта данесці вельмі незвычайнымі жывапіснымі сродкамі. Стыль мастака можна акрэсліць як «дызайнерскі жывапіс». Атрыманая ім адукацыя дызайнера аказала свой спецыфічны ўплыў на яго працу, на канструктывізм мыслення, на тэхнічныя прыёмы, на адносіны да формы.

...У жыцці мастака з цягам часу праблем не становіцца меней. Праўда, нядаўна атрымаў майстэрню ў самым цэнтры Мінска, куды і запрасіў з такой нагоды. Расставіў для агляду новыя эцюды, зробленыя ў канцы зімы на Нарачы. Дастаў з паліц самыя дарагія яму і найбольш дасканалыя з мастацкага боку карціны. Калі-нікалі ён робіць так, каб даведацца ад сяброў, знаёмых, якія творы яму найбольш удаліся, што падабаецца. Але звычайна гэты яго эксперымент аказваецца безвыніковым. Адзін чалавек найбольш удалай можа назваць самую слабую з яго пункту гледжання работу, а другі ўвогуле не зверне ўвагі на тое, над чым пакутаваў не адзін месяц.

«Я — самы строгі суддзя сабе, атрымліваецца»,— кажа Валерый, якому апошнім часам давялося, можна сказаць, пераасэнсаваць некаторыя стэрэатыпы, погляды і нават прынцыпы. Жыццё падштурхнула да гэтага.

— Раней, да нашай слаўтай «перабудовы», мастаку было працей існаваць. Танныя фарбы, палатно, рамы... Я мог дазволіць сабе пісаць карціны для душы, не звязваючы сябе ніякімі абавязацельствамі. Сённяшняя мая воля і свабода — гэта зусім іншае. Я павінен думаць і пра тое, каб маю карціну купілі. А кошт мастацкага твора сёння вырас у дзесяткі разоў. Хто з нашых людзей можа дазволіць сабе такую пакупку?

У нейкай меры я магу ўявіць, як няпроста жывецца творчаму чалавеку ў такі супярэчлівы пераходны перыяд часу. Не скаціцца да кан'юнктуры, не здрадзіць сабе і свайму прызначэнню, захаваць сваю душу, каб было што сказаць людзям. Мяркую, што ў Валерыя Шкарубы хопіць для гэтага і таленту і цярплівасці.

Таццяна АНТОНАВА.

Валерый ШКАРУБА. «ПРАДЧУВАННЕ».

ЗАПРАГРАМУЙЦЕ СВАЁ ЗАЎТРА... Dainova Co Ltd

ТЭЛЕБАЧАННЕ

14 жніўня

Беларускае тэлебачанне

16.30. Навіны.
16.35. «Голас». Літаратурна-мастацкі відэаканал для школьнікаў.
17.25. «Мук-скараход», «Фэт Фрумас і Сонца», «На парог мой села казка». Мультфільмы.
18.00. Навукова-папулярны фільм «Сайгакі».
18.20. Абласныя навіны (Магілёў).
18.30. Футбол. Міжнародная таварыская сустрэча. Жанчыны. Зборная Беларусі — зборная Латвіі.
20.10. Культурызм — спорт для ўсіх.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Яшчэ і пагарэльцы». Пра сітуацыю з пажарамі ў рэспубліцы.
22.00. «Волга-Волга». Маст. фільм.
23.45. НІКа.

І канал. Астанкіна

14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Падарунак меламану». Музычная гасцёўня Ірыны Архіпавай. Перадача 1-я.
14.55. «Беноні і Роза». 3-я серыя.
15.50. Фільм — дзецям. «Эгрэта са слановай косці» (Румынія).
17.00. Навіны
17.25. Чалавек і закон.
17.55. Фільм для дзяцей «Прыгоды Чорнага Прыгажуна». 5-я серыя «Канакрады».
18.20. ТБ-«Нява». «Хто з намі?»
18.40. «Велікан, які марыў іграць на скрыпцы». Мультфільм.
18.50. «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Жаданне спяваць». 4-я серыя.
21.55. Матадор.
23.20. Адпачывай.
23.35. Хіт-канвеер. У перапынку — Навіны.
0.35. «Беноні і Роза». 3-я серыя.

Канал «Расія»

15.00. Тэлебіржа.
15.30. Мульці-пульці.
15.50. «Індыя. Пад знаком «О».
16.30. Там-там навіны.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «І раскрыецца ў песні душа».
17.45. Панове-таварышы.
18.00. Так і жывём.
18.45. Крымінальныя паведамленні.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Вялікае кола.
19.50. Антракт. «Настасся».
20.00. Хрона. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.30. «ЗША—СССР: вялікая гульня» (Францыя — Іспанія). Фільм 2-гі. «Вялікі альянс».
21.30. «Прапала сумленне», «Бервяно» Мультфільмы для дарослых.
22.00. Весткі.
22.20. «Жонка пакінула». Маст. фільм.

15 жніўня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Шэрлак Холмс і доктар Ватсан». 1-я серыя «Знаёмства».
10.00. Паказвае Гродна. Інфармацыйна-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. «Выкраданне чарадзея». Маст. фільм.
12.55. Тэленарыс пра фермера з Сахаліна Івана Грузевіча.
13.15. 20 мінут рэдактара.
13.35. «Сівой даўніны покліч». «Над Брэстам цішыня такая...» Прадстаўляе Беларускае тэлебачанне.
13.55. «Суперкніга». 15-я серыя.
14.30. Конны спорт. Міжнародныя спаборніцтвы.
15.30. Творчы вечар кампазітара Галіны Смоляк.
16.55. Паміж намі жанчынамі. Людміла, Іра і Паліна...
17.40. Вяртанне «Тутэйшых». На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі.
18.40. Заключны канцэрт фестывалю мастацтваў Мінскага інстытута культуры.
19.40. Процістаянне. Маральна-прававая праграма.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Фані і Аляксандр» (Швецыя, Францыя, Германія). 1-я серыя.
23.20. НІКа.
23.35. «Парад дыксілендаў-92». Міжнародны фестываль у Віцебску.

І канал. Астанкіна

7.30. «Плошча кардонных гадзіннікаў». Мультфільм.
7.45. У свеце матораў.
8.15. «Музычныя інструменты і іх гісторыі» (Германія). «Барабан».
8.45. Як дабіцца поспеху.
9.00. Радыё «Труба».
9.30. «Цэнтр».
10.10. «Бумеранг».
10.40. «Музычны кіёск».
11.10. Экалагічная хроніка.
11.25. Медыцына для цябе.
12.05. «Пінгвіны». Мультфільм.
12.20. Канцэрт Дзяржаўнага Кубанскага казацкага хору.
13.05. Студыя «Вока» прадстаўляе: «Дарагі мой вярхоўны валадар».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. «Партрэт на фоне». В. Бялоў.
15.10. Маст. фільм «Малы, ды удалы».
16.30. Песні, народжаныя на зямлі Афганістана.
17.30. Брэйн рынг.
18.25. Маст. фільм «Золаташукальнікі» (Румынія, Германія, Францыя).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Адкрыццё VII тэлеконкурсу маладых выканаўцаў эстраднай песні «Ялта-92». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.45. «Апошні з горача ўлюбёных». У. Зельдзін.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. «Іркуцктэлефільм» прадстаўляе: «Завіце, як хочаце».
8.15. Супермотакрос у Крылацкім.
8.45. Вольны час. «ТБ-атэлье».
9.00. Праграма «Здароўе».
9.30. Свет спорту вачыма фірмы «Жылет».
10.00. «Плюс адзінаццаць».
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Сямёра смелых». Маст. фільм.
14.50. «Бурда модэн» прапануе...
15.20. «Шукальнікі мудрасці». 90 гадоў з дня нараджэння М. Рэрыха.
16.40. Форс-мажор.
17.10. Расія і свет.
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. «ЗША—СССР: вялікая гульня» (Францыя — Іспанія). Фільм 5-ы «Халодная вайна».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Музыка ў стылі «пепсі».
20.45. «Босы вучоны», «Балада пра фармаліста». Мультфільмы для дарослых.
21.00. Зусім сакрэтна.
22.00. Весткі.
22.20. «Турбаза «Воўчая». Маст. фільм.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 161.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ПАРАДЫ ПСІХАТЭРАПЕЎТА

Аўтатрэнінг на хаду

Цяпер шмат хто займаецца і бегам трушком, і лячэбнай хадой, і статычнай гімнастыкай... Усё гэта заняткі добрыя, карысныя... Аднак не кожнаму па душы надакучлівая, аднастайная справа—хоць і патрэбная. А што, калі на хаду або на бягу яшчэ чым-небудзь карысным займацца? Вось на такіх незадаволеных аднастайнасцю і разлічаны комплекс практыкаванняў аўтатрэнінгу або, як яго яшчэ называюць—самаўнушэння, распрацаваны ўрачом-псіхатэрапеўтам Генадзем СТАРШЭНБАУМАМ.

КОМПЛЕКС РАЗЛІЧАНЫ НА ТРЫ ЭТАПЫ. **Першы з іх пад умоўнай назвай**

«ЦЕПЛЫНЯ»

Ён заснаваны на фізіялагічнай уласцівасці арганізма выпрацоўваць цеплыню пры рабоце мышцаў. Дзякуючы гэтай рабоце літаральна праз некалькі хвілін лёгкага бегу можна канстатаваць, што:

● **Мышцы мае праграюцца прыемнай глыбокай цеплынёй.**

● **Рукі і ногі цёплыя. Саграваюцца.**

● **Гарачая кроў цыркулюе па ўсяму целу.**

● **Усё цела прасякнута глыбокай цеплынёй. Нібы губка...**

Такія практыкаванні дапамагаюць выклікаць патрэбныя адчуванні і нават узмацніць іх. Такая паралель — калі вы пасля купання ў басейне бегаеце басанож па снезе, вы дыміцеся ад пары, але ніякага насмарку за ўсю зіму не бывае. Знаёмае такое адчуванне?

Другі этап—

«БАДЗЁРАСЦЬ»

У ім выкарыстоўваюцца адчуванні той лёгкасці рухаў, калі мышцы рук і ног разагрэліся, звязкі суставаў набылі эластычнасць, прыемную рухомасць, наладзілася аўтаматычны рытм дыхання, работы сэрца, рытмікі бегу. Усе гэтыя адчуванні сыходзяцца ў адным—у адчуванні свабоднага палёту, парэння над прасторай.

Такім чынам, наступныя практыкаванні:

● **Мне цёпла і лёгка.**

● **Шчокі абвявае прыемны ветрык.**

● **Удых заспакойвае.**

● **Выдых спакойны.**

● **Сэрца б'ецца рытмічна, раўнамерна.**

● **На душы спакойна і лёгка.**

● **Мышцы наліваюцца спакойнай сілай.**

● **Лішняя напруга пакідае мяне сама сабой.**

● **У мяне шмат сіл і энергіі.**

● **Адчуваю ў сабе сілу, смеласць, бадзёрасць.**

І сапраўды, фізічныя практыкаванні павінны быццам бы стамляць, тым больш у час бегу. Але вы павінны заўважыць, што пасля такіх практыкаванняў атрымліваецца, што чым больш бяжыш, тым больш застаецца сіл. Парадокс? Зусім не! Вы літаральна не будзеце адчуваць пад сабой зямлі. Ногі самі будуць несці вас, ледзь дакранаючыся да зямлі, да гарачага пяску (улетку), да снегу (узімку). А цела было лёгкім, нібы ў птушкі, што свабодна ляціць...

Трэці, заключны этап заняткаў —

«РАДАСЦЬ»

Галоўная задача гэтага этапа—не даць энергіі, што накапілася (а можна сказаць — утварылася), працаваць ухаластую, выветрыцца ў пар! Трэба зберагчы гэтую энергію, наскрозь прасякнуць ёю і душу, і цела, афарбаваць навакольны свет у радасныя, узнёслыя колеры. Вось формулы гэтага заключнага этапа:

● **У мяне пульсіруе гарачая, здаровая кроў.**

● **Я маю велізарны зарад сіл і энергіі.**

● **Я—нібы велізарнае пульсуючае Сонца.**

● **Лоб у мяне прыемна халаднаваты.**

● **Я лёгка валодаю сабой, сваёй энергіяй.**

● **Рэакцыя ў мяне спакойная і дзелавая.**

● **Я веру ў свае сілы.**

● **Мне лёгка і прыемна з іншымі людзьмі.**

● **І людзям прыемна быць са мной.**

● **На душы ў мяне лёгка і спакойна.**

● **Поўны спакой у мяне на душы.**

● **У маім сэрцы квітнее гарачая любоў да жыцця.**

● **Ад сэрца бягуць хвалі цеплыні да маіх сваякоў і прыязных людзей.**

● **Я адчуваю сябе ў цэнтры гэтага цёплага, радаснага кола.**

● **Нам весела разам!**

● **Радасць, цеплыня і любоў заўсёды разам са мной.**

Такімі практыкаваннямі можна і завяршыць чарговы блок аўтатрэнінгу або самаўнушэння. Застаецца пажадаць вам на развітанне—няхай Радасць, Цеплыня і Любоў заўсёды будуць з вамі!

(Па матэрыялах часопіса «Деловая женщина»).

ВАША ЗДАРОЎЕ

Праступзіцца нядоўга, а вось вылечыцца...

Улетку праступзіцца бывае прасцей, чым зімой. Горача, адкрытыя форткі, вячоркі на скразняках, а ў выніку баліць галава, пяршыць у горле, насмарк. Не спяшайцеся піць лякарствы, лепш прыгатуйце іх сабе самі.

Ну, напрыклад, у такіх суадносінах: сталовую лыжку сушанага лісця падбелу заварыце, як чай, у шклянцы кіпеню, прыкрыйце сподачкам. Калі настой крыху астыне, працадзіце і дадайце сталовую лыжку мёду. Прымайце па сталовай лыжцы 2—3 разы на дзень.

Калі баліць горла, дык эфектыўным будзе паласканне такім настоем: у роўных частках змяшайце плады фенхелю, лісце мяты, кветкі рамонку і лісце шалфею. Адну сталовую лыжку сумесі заліце шклянкай кіпеню, настойвайце 20 хвілін. Паласкаць неабходна некалькі разоў на дзень.

У народнай медыцыне лягчэй назваць хваробы, якія не лечаць з дапамогай пладоў, лісця і кветак чорных парэчак, чым наадварот. Настой з лісця прымяняюць пры праступных хваробах. Але асабліва актыўна ачышчальнае дзеянне настой з лісця чорных парэчак аказвае на печань, сценкі артэрыяльных сасудаў і, што з пункту погляду вучоных унікальна, на лімфатычныя вузлы. Добра вядома іх роля ў імунітэце чалавека. «Ачышчаныя» лімфатычныя вузлы палепшаюць не толькі сваю імунную функцыю. Павышаецца іх здольнасць затрымліваць і нейтралізаваць трапляючыя ў іх з лімфай таксічныя рэчывы.

А гатуецца настой так: маладое лісце чорных парэчак неабходна здрабніць, разлічыўшы 25—30 грамаў на 0,5 літра вады. Заліўшы здробненае лісце кіпенем, дайце яму настаяцца і астудзіцца. Добра гэта зрабіць, накрыўшы пасуду цёплай хусткай ці ручніком. Пасля ахаладжэння працадзіце і піце па палавіне шклянкі тры разы на дзень.

Такі настой прымяняюць не толькі пры прастудах, але і для растварэння камянёў у нырках, пры рэўматызме і падагры.

Чорныя парэчкі, не наносячы шкоды, часта вельмі карысныя як агульнаўмацавальны сродак, які павышае імунітэт і іншыя ахоўныя рэакцыі арганізма.

Эканомце электрычную энергію

● Выкарыстанне спецыялізаваных электрычных прыбораў для прыгатавання ежы (электрадухоўка, электрачайнік, электратостэр і г. д.) — рэзерв эканоміі электрычнай энергіі. Каэфіцыент карыснага дзеяння ў іх вышэй, чым у канфорак электрычнай пліты.

● Дадатковы выключальнік на шлангу пыласоса павялічыць аператыўнасць у працы і таксама дасць эканомію. Маючы выключальнік пад рукой, можна часцей выключаць пыласос, калі патрэбна нешта пераставіць у іншае месца. Провад з вілкай прымацоўваюць да шланга ліпкай стужкай, а на корпусе пыласоса ўстанаўліваюць разетку.

● Найбольш рацыянальны і эканамічны занальны метад асвятлення (для заняткаў, адпачынку, чытання, рабочае месца на кухні і г. д.). Пры мясцовым асвятленні патрабуюцца лямпачкі ў 1,5—2 разы меншага напружання, чым у падвясных асвятляльніках.

● Люмінесцэнтныя лямпы ў залежнасці ад тыпу маюць у 4—6 разоў большую светлавую аддачу, чым лямпы напальвання, і ў 3—4 разы больш эканамічныя за іх.

● Эканоміць электраэнергію можна і пры прасаванні бялізны. Спачатку прасуйце рэчы, якія патрабуюць нізкіх тэмператур, тады ў вас не будзе марна траціцца электраэнергія.

Да ўвагі чытачоў

У сённяшнім выпуску выкарыстаны публікацыі ў часопісах, штотыднёвіках, газетах, у прыватнасці «Наука и жизнь», «Рыболов-спортсмен», «Деловая женщина» і іншых перыядычных выданнях, а таксама матэрыялы журналістаў газеты і аўтарскія допісы.

Запрашаем чытачоў «Звязды» да далейшага актыўнага ўдзелу ў чарговых выпусках «Хатняй энцыклапедыі».